

Selskabslovens § 82 om ejerftaler – Det intertemporale problem

The Companies Act § 82 on shareholder agreements – The intertemporal problem

af TINE OLSEN

I dette speciale gennemgås det intertemporale problem i forhold til selskabslovens § 82, der bestemmer, at ejerftaler ikke er bindende for selskabet.

Det er blevet proklameret, at den nye selskabslov har virkning for de allerede eksisterende ejerftaler, men lovgivningsmagten har ikke taget stilling til, hvorvidt loven hermed tillægges tilbagevirkende kraft. Baggrunden herfor er, at det fremgår af forarbejderne til loven, herunder Moderniseringsudvalgets betænkning nr. 1498 fra 2008, at selskabslovens § 82 er en videreførelse af den gældende ret.

Med udgangspunkt i en undersøgelse af, hvorvidt § 82 er en kodificering af gældende ret gennemgås retspraksis i sammenhæng med de omstændigheder, der hidtil er blevet lagt vægt på ved vurderingen af ejerftalers virkning over for selskabet.

Herefter syntes betænkningens mål om, at præcisere retsstillingen, at være forkert. Dette giver anledning til de overvejelser, omkring tilbagevirkende kraft og ekspropriation, som specialet dernæst tager afsæt i.

Spørgsmålet om hvorvidt indførelsen af § 82 er et ekspropriativt indgreb i de rettigheder, der knytter sig til de allerede eksisterende ejerftaler, afgøres ikke eksplicit i dette speciale, men må afgøres konkret.

Spørgsmålet om tilbagevirkende kraft giver derimod anledning til yderligere undersøgelser, blandt andet vedrørende den faktiske rettighed, ejerftalers varighed og udstrækning, kapitalejernes berettigede forventninger samt tvistens tilknytningsmoment.

Ud fra disse undersøgelser bliver den endelige konklusionen, at der ikke synes at være tilstrækkelig hjemmel til at § 82 kan få virkning for de allerede eksisterende ejerftaler.

Indholdsfortegnelse

1. Præsentation af emnet og problemformulering.....	3
2. Ejerftaler.....	4
2.1. Begrebsdefinition.....	4
2.2. Ejerftalers formål og genstand.....	6
2.2.1. Ejerftalens formål - Behovet for regulering.....	6
2.2.1.1. Flertalsprincippet i forhold til behovet for ejerftaler.....	8
2.2.1.2. Magtspredning og magtkoncentration.....	9

2.2.1.3. Nærmere om stemmeoverførsel og stemmebinding	10
2.2.2. Ejeraftalens genstand – hvad reguleres?	10
2.3. Ejerftaler i praksis	11
3. Er SL § 82 en kodificering af gældende ret?	13
3.1. Lovændringen	13
3.2. Indledende om ejerftalers anerkendelse i hidtidig selskabslovgivning.....	14
3.3. Retspraksis	16
3.4. Debatten om ejerftalers virkning over for selskabet før indførelsen af SL § 82.....	16
3.4.1. Den hidtidige betydning af at enhver kapitalejer var part i ejerftalen.....	18
3.4.2. Selskabsformen	22
3.4.3. Selskabet som part i ejerftalen	22
3.4.3.1. Selskabets interesse.....	24
3.4.4. Aftalens klarhed	26
3.4.5. Dirigenten.....	27
3.4.5.1. Grænsen mellem en stemmeaftale og en stemmefuldmagt.....	28
3.4.5.2. Rækkevidden af § 82 i forhold til fortolkning af selskabets vedtægter	30
3.5. Sammenfatning	31
4. Indledende om intertemporale problemer	32
5. Den forfatningsmæssige ramme – selskabslovens temporære virkninger	33
5.1. Kundgørelse og ikrafttræden.....	33
5.2. Tilbagevirkende kraft.....	34
5.2.1. Indledende om tilbagevirkende kraft	34
5.3. Grundloven	35
5.3.1. Lovmæssigt forbud mod tilbagevirkende kraft.....	35
5.3.2. Hjemmel til tilbagevirkende kraft	36
5.3.3. Ekspropriation.....	36
5.4. Forarbejderne til selskabslovens § 82 i forhold til tilbagevirkende kraft	39
6. Intertemporale hovedprincipper	42
6.1. Ikrafttrædelsestidspunkt og overgangsregler	42
6.2. Selskabslovens anvendelse	43
6.3. Beskyttelse af borgernes forventninger.....	44
6.3.1. Velerhvervet rettighed.....	45

6.3.2. Indeholder en ejerftale beskyttelsesværdige rettigheder?	47
6.3.2.1. Betydningen af aftalers vedvarende karakter	47
6.3.3. Tilbagevirkende kraft i forhold til ændring og opsigelse af en aftale	48
6.3.3.1. Adgang til vilkårsændring	49
6.3.3.2. Adgang til opsigelse	51
7. Nærmere om tilknytningsmomentet	55
7.1. Indgåelse af aftalen	55
7.2. Misligholdelse af aftalen	57
8. Konklusion	58
9. Litteraturliste	61

1. Præsentation af emnet og problemformulering

Dette speciales emne er det intertemporale problem i forhold til ejerftalers selskabsretlige og aftaleretlige virkning i dansk ret efter selskabslovens § 82.

Indførelsen af den nye selskabslov¹ i 2010 giver anledning til en række juridiske overvejelser omkring selskabslovens intertemporære virkninger, herunder ikrafttræden og tilbagevirkende kraft.

Med SL § 82 indeholder selskabslovgivningen for første gang en materiel regel om ejerftaler, hvilket aktualiserer såvel gamle som nye problemstillinger.

Ejerftaler har efter den nye selskabslovs § 82 ingen selskabsretlig binding.

Hvorvidt en beslutning truffet på generalforsamlingen er gyldig, skal efter indførelsen af SL § 82 således alene afgøres på baggrund af selskabsloven og selskabets vedtægter, uden hensyntagen til eventuelle foreliggende stemmeretsaftaler i en ejerftale.

Indførelsen af SL § 82 kan i den anledning få særdeles store konsekvenser for de kapitalejere, der allerede er part i en ejerftale og som forventer, at denne kan få virkning over for selskabet.

Parterne har således disponeret i tillid til den gældende retsstilling på tidspunktet for aftalens indgåelse, og de har ikke på dette tidspunkt haft mulighed for at forudse, at deres aftale ikke fremover vil få den virkning den var tilsigtet.

---

¹ Lov nr. 470 af 12. juni 2009 om aktie- og anpartsselskaber. Loven er i specialet forkortet som 'SL'.

På de retsområder, hvor der findes vedvarende retsforhold, såsom løbende kontrakter, må en ny lov tage stilling til spørgsmålet om tilbagevirkende kraft, herunder eventuelt indarbejde overgangsregler, såfremt loven skal finde anvendelse på forhold, der allerede eksisterer før lovens indførelse. Det må anses at være særdeles problematisk, at selskabsloven ikke tager stilling til spørgsmålet om tilbagevirkende kraft.

Baggrunden herfor er formentlig, at Moderniseringsudvalget i deres betænkning² fremhæver, at SL § 82 er en videreførelse af den gældende retsstilling.

Moderniseringsudvalgets opfattelse har imidlertid været genstand for stor kritik i pressen³, hvor kritikerne gør gældende at retstilstanden tværtimod ændres fundamentalt.

Hensynet til de eksisterende ejerftaler og borgernes forventninger bør vægte særdeles tungt, og indførelsen af SL § 82, skal derfor nødvendigvis belyses i forhold til lovens intertemporære virkninger.

Med udgangspunkt i det kontraktmæssige aspekt af ejerftaler vil jeg derfor efter en kort introduktion til begrebet "ejerftale" diskutere, hvorvidt selskabslovens § 82 er en kodificering af retstilstanden. Dette vil jeg gøre med udgangspunkt i hidtidig retspraksis og litteratur på området. Med afsæt i denne diskussion vil jeg undersøge hvilke intertemporale problemer, der er opstået i forbindelse med den nye selskabslovs ikrafttræden. Jeg vil i specialet have stor fokus på, *om* de individuelle rettigheder der følger af en ejerftale er beskyttelsesværdige, og *om* parterne har haft berettigede forventninger til aftalens opfyldelse, efter som dette får stor betydning for undersøgelsen af om SL § 82 kan tillægges tilbagevirkende kraft i forhold til de allerede eksisterende ejerftaler.

2. Ejerftaler

2.1. Begrebsdefinition

I dansk erhvervsliv ses det i dag ofte, at der mellem en gruppe ejere i et kapitalselskab indgås aftaler, der regulerer deres fremtidige fælles ejerskab og supplerer selskabets vedtægter.

Hidtil har betydningen af disse aftaler ikke været tydeligt afgrænset eller forklaret, men med selskabsloven, som trådte delvist i kraft 1.marts 2010, blev begrebet "ejerftale" introduceret i dansk ret.

---

² Bet. 1498/2008.

En ejeraftale defineres i den nye selskabslov som "en aftale, der regulerer ejer- og ledelsesforholdet i kapitalselskabet, og som er indgået mellem kapitalejerne" jf. lovens § 5, nr. 6.

Begrebet "ejeraftale" er indsat som en fællesbetegnelse for de aftaler, der før 2010 blev betegnet henholdsvis aktionæroverenskomster og anpartshaveroverenskomster.

De tidligere definitioner på ejeraftaler var uden normativt indhold⁴, hvorfor det ud fra et retligt perspektiv, var ligegyldigt om en aftale opfyldte en af definitionerne. Eigil Lego Andersen påpeger i sit paradigma⁵, at der netop ikke er behov for at søge opstillet en skrap og præcis definition af en aktionæroverenskomst, navnlig fordi: *"der ikke indtræder særlige retsvirkninger, fordi en aftale kan karakteriseres som ikke blot en aktionæraftale, men en aktionæroverenskomst"*.

Efter SL § 82 må en ejeraftale, modsat andre aftaler, ikke tillægges retsvirkninger på selskabets generalforsamling, og det er således med den nye lov tillagt stor betydning, om en aftale mellem kapitalejerne kan defineres som en "ejeraftale".⁶

Begrebsmæssigt forudsætter en ejeraftale, at mindst to af aftalens parter er kapitalejere.

Omfattet er således ikke en aftale mellem én kapitalejer og en udenforstående f.eks. en panthaver, der får overladt stemmeretten eller en anden, der påtager sig at optræde som kapitalejerens fuldmægtig⁷ på selskabets generalforsamling.⁸

Ejeraftaler indgås oftest tosidigt mellem to eller flere kapitalejere, men der er ikke noget til hinder for, at kapitalejerne etablerer en forening igennem hvilken, de udøver deres stemmeret. De kan også i særlige tilfælde vælge, at udøve deres rettigheder gennem et selskab, herunder et holdingselskab jf. Mads Bryde Andersen⁹

Efter selskabslovens ikrafttræden er der opstået tvivl om, præcist hvilke aftaler lovgiver har haft til hensigt at afdække med den nye betegnelse, idet der ikke er overensstemmelse¹⁰ mellem SL § 5, nr. 6, og den definition moderniseringsudvalget foreslog i betænkningen¹¹.

Betænkningen fremhæver, at det i den nye lov bør understreges, at den præciserede retstilling gælder for alle typer aftaler mellem kapitalejere¹², hvorimod en ordlydsfortolkning af SL § 5, nr. 6. umiddelbart kan lede til flere forskellige muligheder¹³.

---

⁴ Nærmere om den normative betydning, *Jensen*, NTS 2007:3, s. 106 ff.

⁵ *Eigil Lego Andersen: Aktionæroverenskomster*, s. 14.

⁶ *Jensen: Den nye selskabslov*, s. 197 ff.

⁷ Om afgrænsningen mellem stemmeaftaler og stemmefuldmagt se afsnit 3.4.5.1.

⁸ *Schaumburg-Müller & Werlauff: Vedtægter og ejeraftaler*, s. 67.

⁹ *Enkelte transaktioner*, s. 66.

¹⁰ *Jensen: Den nye selskabslov*, s. 198.

¹¹ Jf. Bet. 1498/2008.

Ordlyden af § 5, nr. 6 er forholdsvis bred, men sammenholder man den med betænkningen, synes lovgivers hensigt at være, at begrænse begrebet til at udgøre en samlet betegnelse for de aftaler, der hidtil i praksis har været betegnet som aktionæroverenskomster og anpartshaveroverenskomster. Det har ikke været hensigten, at begrebet skal omfatte enhver aftale mellem kapitalejerne. Begrebsmæssigt kan ejerftaler ikke antages at omfatte f.eks. konkurrenceklausuler, samarbejds- eller administrationsaftaler på trods af, at disse ofte er nedfældet i en skriftlig aftale, som også indeholder bestemmelser, der er omfattet af begrebet "ejerftaler"¹⁴.

2.2. Ejerftalers formål og genstand

2.2.1. Ejerftalens formål - Behovet for regulering

Den nye selskabslov er den største samlede reform af selskabslovene i nyere tid.

Hovedformålet bag selskabsloven var at skabe en enkel, klar og effektiv erhvervslovgivning, som skulle være brugervenlig og tilstrækkeligt fleksibel til at imødekomme fremtidens udvikling.

På trods af en fuldstændig gennemskrivning, regulerer selskabsloven dog ikke alle forhold, der er af betydning for ejerne af et kapitalselskab.

Der kan derfor i mange tilfælde, hvor der er mere end én ejer være behov for en supplerende aftale, der regulerer væsentlige forhold, jf. afsnit. 2.2.2.

Kapitalejerne er overordnet set henvist til tre forskellige metoder, hvormed deres ejerskab reguleres; selskabsloven, vedtægterne og/eller ejerftalen.

Selskabsloven er selvsagt uden for kapitalejernes indflydelse, og de må derfor vende sig mod vedtægterne og ejerftalerne.

Kapitalejerne vælger i praksis ofte, at den egentlige materielle regulering af deres indbyrdes rettigheder og forpligtelser sker i en ejerftale, og ikke i vedtægterne¹⁵.

Som anført af Martin Chr. Kruhl¹⁶ viser empiriske undersøgelser, at vedtægterne i de fleste tilfælde alene indeholder de minimumsoplysninger, som skabslovgivningen kræver.

I de tilfælde, hvor vedtægter indeholder yderligere regulering, viser det sig desuden, at denne regulering består af kortfattede klausuler om samtykkekrav, jf. SL § 68 eller forkøbsret, jf. SL § 67.

---

¹² Jf. Bet. 1498/2008, s. 282.

¹³ *Jensen*: Den nye selskabslov, s. 198.

¹⁴ *Jensen*: Den nye selskabslov, s. 199.

¹⁵ *Kruhl*: Ejerftaler, Bind 1. s. 87ff.

¹⁶ Se: Ejerftaler, Bind 1, s. 87 ff.

Sådanne klausuler er sjældent indføjede i vedtægterne med selvstændige mål for øje, men for det meste indsat i kombination med en ejerftale for at sikre efterlevelse af denne.¹⁷

Baggrunden for kapitalejernes valg vil i praksis ofte være af varierende karakter, men et par af de faktorer som synes væsentlige, er blandt andet: indgåelse og offentlighed.

Overordnet indgås en ejerftale i overensstemmelse med grundlæggende aftaleret, hvor aftalelovens kapitel 1, om tilbud og accept, finder anvendelse¹⁸.

En ejerftale er en almindelig aftale i aftaleretlig henseende, og det følger heraf, at der ikke er formkrav forbundet med indgåelse af en ejerftale, samt at aftalen alene beror på parternes reguleringsønsker, hvilket gør det muligt at imødekomme parternes individuelle behov.

Vedtægterne er derimod forbundne som et led i selskabslovens regler om stiftelse af kapital-selskaber.

En ejerftale skal som følge af sin aftaleretlige karakter overholdes, jf. det grundlæggende princip *pacta sunt servanda*, og ændring eller opsigelse kræver således enighed mellem parterne. I et selskab, hvor der er op til flere kapitalejere, kan dette skabe praktiske vanskeligheder.

En vedtægtsændring er derfor som udgangspunkt lettere, da denne alene kræver dobbelt 2/3 flertal, jf. SL § 106. Dertil kommer dog det faktum, at ændring ved flertalsmajoritet som udgangspunkt kræver afholdelse af generalforsamling og efterfølgende anmeldelse til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, mens ejerftaler kan ændres i det øjeblik, parterne er enige om det.

Desuden må der antages at foreligge et skærpet majoritetskrav i de tilfælde, hvor der er vedtægtsbestemmelser, der tillægger en eller flere kapitalejere en særlig retsstilling (f.eks. krav om samtykke fra den/de kapitalejer(e) hvis rettigheder afledes af bestemmelsen)¹⁹.

Kravet om enighed må antages at være en af de fundamentale grunde til at kapitalejerne stadig anvender ejerftaler til at regulere deres indbyrdes ejerforhold.

Det har nemlig ofte stor betydning for kapitalejerne, at de i forbindelse med indgåelse af et erhvervsamarbejde, der kan være økonomisk risikabelt, har indflydelse på, hvem de i den nærmeste fremtid "bor i hus med"²⁰. Det forhold at en part har accepteret et fælles ejerskab med et eller flere andre selskaber, eller en eller flere personer, kan jo ikke tages til indtægt for, at vedkommende vil acceptere andre medejere. Derfor indrømmer parterne ofte hinanden gensidig forkøbsret til deres

---

¹⁷ *Johannus Egholm Hansen mfl.*: Køb og salg af virksomheder, s. 228.

¹⁸ *Kruhl*: Ejerftaler, Bind 1, s. 88.

¹⁹ *Kruhl*: Ejerftaler, Bind 1, s. 89.

²⁰ *Hansen*: Køb og salg af virksomheder, s. 228.

ejerandele. Det bagvedliggende ønske om kontrol ville ganske enkelt blive undermineret, såfremt adgangen til at ændre en ejerftale ikke beroede på parternes enighed.

Et andet argumenter for at regulere det indbyrdes forhold gennem en ejerftale er, at ejerftaler ikke (modsat vedtægter) er genstand for offentlighedens kendskab.

En ejerftale kan i kraft af sin karakter af privatretlig aftale holdes hemmelig for omverdenen. Dette betyder i praksis, at kapitalejerne kan regulere deres forhold uden indblanding af udenforstående parter og uden frygt for, at oplysningerne kommer selskabet eller kapitalejerne til skade. I forhold til offentligt handlede (børsnoterede) selskaber kan SL § 82 dog anerkendes en vis berettigelse²¹, idet kravet om spredning blandt kapitalejerne bevirker, at der i praksis aldrig vil være indgået en ejerftale mellem samtlige kapitalejere, og det kan derfor være en umulig opgave for en dirigent, at påse overholdelse af aftaler mellem enkelte kapitalejere.

Men som Advokatrådet tillige anbefalede i sit høringssvar²², så kan SL § 82 få uheldige konsekvenser for unoterede selskaber med en begrænset ejerkreds²³, idet en ejerftale i disse selskaber stort set altid omfatter samtlige kapitalejere, og der afholdes som oftest ikke nogen stort anlagt generalforsamling, hvor enkelte aktionærgrupper kan forplumre forløbet ved at gøre gældende, at en afstemning er sket i strid med en ejerftale²⁴.

2.2.1.1. Flertalsprincippet i forhold til behovet for ejerftaler

Kapitalejernes ovenstående valg mellem at regulere det fælles ejerskab i vedtægter og/eller i ejerftaler opstår hovedsagelig, fordi der foreligger et behov for at afparere virkningerne af det flertalsprincip, der gælder inden for kapitalselskabernes område²⁵.

Princippet fremgår blandt andet af SL § 105, som viderefører AL § 77 og APL § 32's hovedregel om, at generalforsamlingens beslutninger træffes med simpelt flertal af de afgivne stemmer.

SL § 105 er en deklaratorisk bestemmelse, som kan fraviges i vedtægterne. Dette kan dog kun ske til en strengere majoritet og kræver dobbelt 2/3 flertal, jf. SL § 106.

---

²¹ *Jensen*: Den nye selskabslov, s. 207.

²² Advokatrådets høringsnotat af 19. marts 2009.

²³ En overvældende del af de danske kapitalselskaber er små eller mellemstore virksomheder med en begrænset ejerkreds, se *Jensen*: Den nye selskabslov s. 207.

²⁴ *Jensen*: Den nye selskabslov, s. 207.

²⁵ *Schaumburg-Müller & Werlauff*: Vedtægter og ejerftaler, s. 68.

Stiller vedtægterne ikke større krav, træffes almindelige beslutninger på generalforsamlingen med simpel stemmeflerhed (dvs. flertal af de afgivne stemmer: Mindst en ja-stemme mere end antallet af nej-stemmer).²⁶

Til de mange former for generalforsamlingsbeslutninger, der alene kræver simpelt stemmeflertal, hører godkendelse af regnskab, meddelelse af decharge²⁷, valg handlinger mv.

Dette betyder at den kapitalejer, der besidder et simpelt flertal i selskabet, f.eks. 51 pct. af stemmerne, reelt kan beherske selskabet i forhold til de ovenstående generalforsamlingsbeslutninger. For at undgå denne situation kan kapitalejerne regulere magtens fordeling igennem en ejerftale.

2.2.1.2. Magtspredning og magtkoncentration

Det fastlagte flertalsprincip skaber, som gennemgået ovenfor, et øget behov for ejerftaler, der kan fordele magten mellem kapitalejerne på en anden måde end efter selskabsloven.

Som følge heraf er ejerftaler ofte et udtryk for enten magtspredning eller magtkoncentration, hvor førstnævnte anvendes mest i praksis.²⁸

Målet for en magtkoncentration er, at den indflydelse, der ville have været fordelt på et større antal kapitalejere koncentrerer hos nogle få af dem.

Et eksempel herpå er, at kapitalejere A og B henholdsvis besidder 27 og 24 pct. af stemmerettighederne i selskabet og derfor – bortset fra minoritetsbeføjelserne - ikke hver for sig ville kunne gennemtvinge beslutninger på generalforsamlingen, men at de nu ved indgåelse af en aftale om at koordinere deres stemmer får gennemslagskraft i og med, at de nu tilsammen råder over mere end 51 pct. af stemmerne.²⁹

Målet for en magtspredningsaftale er det stik modsatte. Her er der nemlig tale om, at man ønsker at tillægge en minoritetsaktionær flere stemmerettigheder, end denne i kraft af sit ejerskab er tillagt efter selskabsloven.

Eksempelvis kan en kapitalejer A, der på egen hånd kunne træffe i hvert fald simple flertalsbeslutninger, gennem en ejerftale dele denne lovmæssigt hjemlede enekompetence med B og C, enten fordi de har et aktivt samarbejde, eller fordi de i deres egenskab af mere passive investorer har investeret egenkapital i selskabet, og herefter ønsker yderligere stemmeret.

---

²⁶ *Schaumburg-Müller & Werlauff: Selskabsloven med kommentarer*, 2010, s. 484 ff.

²⁷ Decharge betyder, at en ledelse (ofte bestyrelse og direktion) fritages for ansvar for forhold, som der er oplyst om i et regnskab. Spørgsmålet om decharge behandles ofte på generalforsamlinger sammen med godkendelse af regnskabet.

²⁸ *Schaumburg-Müller & Werlauff: Vedtægter og ejerftaler*, s. 70.

²⁹ *Schaumburg-Müller & Werlauff: Vedtægter og ejerftaler*, s. 71.

Selvom målet er forskelligt, er midlet i begge situationer dog det samme – enten stemmebinding eller stemmeoverførsel.

2.2.1.3. Nærmere om stemmeoverførsel og stemmebinding

Stemmeoverførsel sker ved, at den til kapitalandelen tilknyttede stemmeret mere end blot midlertidigt overlades til en anden end den, der har ejendomsretten til kapitalandelen. Stemmeoverførsel kan betegnes som en formel aftale, altså en aftale om hvem, der udøver den tilknyttede stemmeret, mens en stemmebinding kan betegnes som en materiel aftale, da der i den situation aftales hvordan der skal stemmes.³⁰

Stemmebinding kan defineres som en aftale, hvorved en kapitalejer forpligter sig til at udøve den ham tilkommende stemmeret på en bestemt måde i visse eller alle anliggender, der kan komme til afstemning på selskabets generalforsamling.³¹

Der er således i modsætning til stemmeoverførsel tale om, at hver enkelt kapitalejer beholder sin ret til at stemme, men på forhånd har forpligtet sig til at stemme på en bestemt måde.

Stemmebindingsaftaler anvendes hyppigst i praksis. Dette ses blandt andet når, en aftale tager stilling til, hvem der skal vælges til bestyrelsen, hvornår der skal stemmes for udbytte af en vis størrelse og hvornår, der skal tages beslutning om kapitalforhøjelse.

Om afgrænsningen mellem stemmeaftale og stemmefuldmagt, se afsnit. 3.4.5.1.

2.2.2. Ejeraftalens genstand – hvad reguleres?

Selvom en ejeraftale kan være både lang og kompliceret, så er genstanden herfor ganske enkel. Der eksisterer kun visse grundlæggende selskabsretlige beføjelser, som kan være til genstand for en regulering, der er båret af ovenstående motiver og udføres ved hjælp af ovennævnte instrumenter. Det drejer sig navnlig om følgende beføjelser³²:

- Kapitalejernes forvaltningsmæssige beføjelser, som vedrører den forvaltning (administration) af selskabet, som kapitalejerne grundlæggende deltager i gennem udøvelse af stemmeretten på selskabets generalforsamlinger.

---

³⁰ *Schaumburg-Müller & Werlauff: Vedtægter og ejeraftaler*, s. 61.

³¹ *Schaumburg-Müller & Werlauff: Vedtægter og ejeraftaler*, s. 55.

³² *Werlauff: U.2010B.130.*

- Kapitalejernes økonomiske beføjelser, som vedrører retten til at eje eller modtage en efter aktiens størrelse, forholdsmæssig del af selskabsformuen, og hertil hører således også alle spørgsmål om direkte eller indirekte udlodninger fra selskabet.
- Dispositions-mæssige beføjelser, som vedrører selve kapitalejerens andel i selskabet, f.eks. kapitalejerens mulighed for at omsætte ejerandelene.

Parterne vil ofte regulere deres forvaltningsmæssige beføjelser, enten med henblik på at opnå magtkoncentration eller ved at tilsinde en magtspredning, og regulere deres dispositions-mæssige beføjelser for at have vished for, hvem de(n) øvrige ejer(e) af selskabet er. Dette gøres ved, at parternes mulighed for frit at omsætte ejerandele i selskabet indskrænkes. De mest normale indskrænkninger er forkøbsret, forbud mod salg, medsalgsret/-pligt og optioner(købe-/salgsret).

De økonomiske beføjelser reguleres i de fleste tilfælde som et underpunkt til de forvaltningsmæssige beføjelser, da det reelt er en del af forvaltningen af selskabet. Det vil ofte være af betydning for vurderingen af en investering, om parterne har til hensigt at udlodde overskud løbende, eller om der forudsættes at ske en geninvestering af de indtjente midler, det vil sige, om der er tale om en "ren" pengeinvestering eller strategisk investering. Derfor vil en ejerftale ofte fastlægge en udbyttepolitik for selskabet. Det kan ligeledes være hensigtsmæssigt på forhånd at træffe aftale om, hvordan parterne skal forholde sig, såfremt selskabet kræver yderligere kapital for at fortsætte.

2.3. Ejerftaler i praksis

De ændrede markedsforhold efter den finansielle krise indebærer, at det kan være sværere for potentielle virksomhedskøbere at opnå den fornødne finansiering til erhvervelse af målselskabet.

Dette vil formentlig resultere i et øget antal delvise salg, hvor køberen evt. nøjes med at erhverve en andel af selskabets kapitalandele og et øget antal aktie-for-aktie overdragelser.³³

I begge situationer vil der være behov for, at sælger og køber indgår en ejerftale vedrørende deres besiddelse af kapitalandelene.

Ved indgåelsen af disse ejerftaler vil det efter SL § 82 være nødvendigt at tage højde for en række håndhævelsesproblemer.

---

³³ Erhvervsjuridisk tidsskrift nr. 3. 2010 "M&A (Mergers and Acquisition) tendenser i 2010, herunder i lyset af selskabsloven".

En af de mest normale dispositions­mæssige indskrænkninger som følge af en ejer­aftale er med­salgspligt, og denne indskrænkning kan i praksis give anledning til et stort problem i forbindelse med en virksomhedsoverdragelse.

Ifølge SL § 82 vil en majoritetskapitalejer alene kunne håndhæve sin ret i henhold til ejer­aftalen ved domstolene eller voldgift, såfremt en minoritetskapitalejer f.eks. nægter at efterkomme en med­salgspligt i en ejer­aftale. Dette vil reelt kunne udgøre en ”deal breaker”, forstået på den måde, at majoritetskapitalejeren risikerer at miste et eventuelt salg af sine kapitalandele, hvis den potentielle købers overtagelse er betinget af, at denne kommer til at råde over 100 pct. af kapitalandelene nu og her. En forudsætning herfor er jo netop at minoritetskapitalejeren følger sin medsalgspligt.

En del af de praktiske håndhævelsesproblemer vil kunne løses ved at overføre en række af de be­stemmelser, der hidtil har været indeholdt i en ejer­aftale til selskabets vedtægter. Men udover at selskabets vedtægter risikerer at blive meget lange og uoverskuelige, så er der også andre mere væ­sentlige ulemper herved.

En af disse er vedtægternes ovennævnte offentlige karakter, som ofte er en negativ faktor for kapita­lejerne, da det kan være en stor ulempe f.eks. i forhold til aftaler om forkøbsrettigheder, hvor man internt kan være afhængig af udefrakommende bud for at fastsætte markedsværdien af de kapitalan­dele, der skal overdrages.³⁴

For at sikre efterlevelse af en forkøbsretsbestemmelse i en ejer­aftale, kan det fremover være hen­sigtsmæssigt at medtage en samtykkebestemmelse i vedtægterne jf. § 68.

Når dette må anses at være nødvendigt efter ikrafttræden af SL § 82, kan man ikke undgå at vende blikket bagud og overveje retsstillingen i forhold til de kapitalejere, der allerede har indgået en eje­raftale om f.eks. forkøbsret i den tro, at de selskabsretligt havde mulighed for at håndhæve denne. Og det er netop et bagudrettet perspektiv, der er kerneområdet for behandlingen af det intertempora­le problem i dette speciale.

---

³⁴ *Hansen: Køb og salg af virksomheder*, s. 229.

3. Er SL § 82 en kodificering af gældende ret?

3.1. Lovændringen

SL § 82 slår fast, at ejerftaler ikke kan binde selskabet eller de beslutninger, der træffes af generalforsamlingen.

Ejerftaler vil ikke fremover have betydning for den selskabsretlige gyldighed af beslutninger truffet på generalforsamlingen, og dirigenten skal ikke under et generalforsamlingsmøde tage hensyn til indholdet af ejerftalen.

Dirigenten og bestyrelsen må naturligvis fortsat vejlede generalforsamlingen om indholdet af indgåede ejerftaler og konsekvenserne ved misligholdelse heraf,³⁵ men aftaleparterne kan alene forfølge ejerftalen civilretligt.

I betænkningen gengiver moderniseringsudvalget kort sin egen opfattelse af gældende ret³⁶. Udvalget anerkender blandt andet med henvisning til Højesterets dom U 1996.1550³⁷, at en ejerftale under visse omstændigheder kan få betydning for selskabsretlige beslutninger, men konkluderer alligevel meget modstridende, at det klare udgangspunkt synes at være, at aftaler mellem kapitalejere er et privatretligt anliggende, som ikke påvirker de selskabsretlige beslutninger³⁸.

Den foreliggende dom ændrer således ikke betækningsudvalgets opfattelse af den gældende retsstilling og det anføres blot i betænkningen, at ”.. *det vil skabe større klarhed om retsstillingen, såfremt det præciseres i selskabslovgivningen, at et selskab som sådant ikke kan blive bundet af en ejerftale..*”³⁹.

Moderniseringsudvalget påpeger endvidere, at parterne til eksisterende ejerftaler, der tilstræber at forpligte selskabet, må *genforhandle* ejerftalerne, såfremt parterne ikke ”vil nøjes med” de civilretlige sanktioner⁴⁰.

Det synes vildledende, at moderniseringsudvalget pålægger parterne, at ændre ejerftalerne, hvis de fremover skal have den selskabsretlige virkning, som parterne havde forudsat ved aftalernes indgåelse. Hvis retsstillingen *ikke* ændres, burde det heller ikke være nødvendigt, at ændre de eksisterende ejerftaler.

---

³⁵ Rasmussen: Aktionær – og anpartshaveroverenskomster – hvad nu? s. 58ff.

³⁶ Bet. 1498/2008.

³⁷ Se referat af dommen afsnit 3.4.1.

³⁸ Bet. 1498/2008, s. 281.

³⁹ Bet. 1498/2008, s. 281.

⁴⁰ Bet. 1498/2008, s. 282.

Det er i loven og forarbejderne tydeligt, at SL skal finde anvendelse på tvister vedrørende allerede eksisterende ejerftaler, men lovgivningsmagten har hverken i loven eller forarbejderne taget stilling til, om der er tilstrækkelige holdepunkter for, at loven kan tillægges tilbagevirkende kraft.

En forudsætning for at der opstår intertemporale problemer er, at en retstilstand ændres⁴¹. Derfor skal det først undersøges om, SL § 82 er en kodificering af gældende ret, før der ses nærmere på tilbagevirkende kraft.

3.2. Indledende om ejerftalers anerkendelse i hidtidig selskabslovgivning

Begrebet "ejerftale" dækker over de aftaler, der tidligere blev benævnt aktionæroverenskomster og/ anpartshaveroverenskomster.

Som nævnt indledningsvis i dette speciale, har ejerftaler ikke tidligere været materielt lovreguleret, men eksistensen og gyldigheden af ejerftaler har været anerkendt i blandt andet koncerndefinitionen i aktieselskabslovens § 2, stk. 2. nr. 4 der bestemte, at såfremt et selskab *"er[var] aktionær eller anpartshaver og på grundlag af aftale med andre aktionærer eller anpartshavere råder over flertallet af stemmerettighederne"*, så kunne det defineres som et moderselskab. Der peges her på en aftale i form af en aktionær- eller anpartshaveroverenskomst.

En ny version af koncerndefinitionen findes nu i SL § 7, stk. 3, nr. 1, hvor der lægges vægt på råderetten over stemmeflertallet frem for selve besiddelsen. Bestemmelsen nævner ikke direkte begrebet "ejerftale", men anerkender, at råderet over mere end halvdelen af stemmerettighederne i kraft af en aftale med andre investorer kan føre til bestemmende indflydelse, som er beføjelsen til at styre en dattervirksomheds økonomiske og driftsmæssige beslutninger.

Hverken aktie- eller anpartsselskabsloven har indeholdt regler om aktionær – eller anpartshaveroverenskomster, men forarbejderne til aktieselskabsloven⁴² nævnte aktionæroverenskomster – om end meget sparsomt.

Det fremgår af første kommissionsbetænkning⁴³ til loven at aktionæroverenskomster i forbindelse med stiftelse af et selskab, er undtaget fra at skulle indsendes sammen med visse andre dokumenter, såsom stiftelsesdokumentet, vedtægterne, erklæringer uarbejdet af vurderingsmænd og så videre.

Baggrunden herfor var, at man allerede dengang mente, at *"sådanne overenskomster, hvori selskabet ikke var part, alene havde til formål at skabe ret og pligt for de pågældende aktionærer."*

---

⁴¹ Claus Rohde: Intertemporalkontraksret, s. 53.

⁴² Lov nr. 370 af 13.06.1973.

⁴³ Bet. 362/1964.

Der tages ikke yderligere stilling til, om selskabet under visse omstændigheder kan være part i en aktionæroverenskomst, men ovenstående modsiges til dels allerede i samme betænkning, idet der under en diskussion om aktionærers, særligt minoritetsaktionærs, mulighed for at udpege bestyrelsesrepræsentanter, anføres, at en sådan minoritetsbeføjelse alene bør være gældende, hvor der ikke i selskabets vedtægter eller i en aftale er tillagt minoriteten ret til et sæde i bestyrelsen⁴⁴. Det bemærkes i tilknytning hertil, at *”der ikke herved er taget stilling til, i hvilket omfang aktionæraftaler er bindende for selskabet.”*

Et sidste eksempel på, at lovgiver har anerkendt eksistensen af aktionæroverenskomster er Værdipapirhandelslovens § 98, stk. 4.⁴⁵

Denne bestemmelse fastlægger regler for, hvorledes Københavns Fondsbørs m.fl. kan omdannes til aktieselskaber, og nævner specifikt aktionæroverenskomster.

Lego Andersen anfører i sit paradigme ”Aktionæroverenskomster”, at denne bestemmelse, *”kan tages til indtægt for det synspunkt, at nyere lovgivning hviler på en forudsætning om, at aktionæroverenskomster er et egnet instrument til at regulere ikke blot aktionærernes rent indbyrdes, men også selskabets forhold, og at vedtægtsregulering er et utilstrækkeligt instrument”*⁴⁶.

Efter ovenstående gennemgang af forarbejderne til aktieselskabsloven og § 98 i værdipapirhandelsloven er det utvivlsomt klart, at ejaftaler anerkendtes allerede med indførelsen af aktieselskabsloven i 1973.

Selvom Lego Andersens ovenstående synspunkt kan virke en smule unuanceret i sammenligning med forarbejderne til aktieselskabsloven, må det anerkendes en vis berettigelse. På trods af, at forarbejderne i en vis grad sigtede til, at aktionæroverenskomsterne alene var gældende for aftalens parter, så lagde de ligeledes op til en diskussion og fortolkning af ejaftalen og vedtægterne.

Lego Andersens synspunkt kan dog hverken bekræftes eller afkræftes alene med afsæt i lovgivningen. Det kan heller ikke alene på baggrund af den hidtidige lovgivning konkluderes hvad, der tidligere gjorde sig gældende i forhold til ejaftalers retsvirkning. For at besvare dette spørgsmål må der ses nærmere på retspraksis.

---

⁴⁴ Bet. Nr. 362/1964, s. 137.

⁴⁵ Bestemmelsen er videreført i LBKG. 2010 – 08-11, nr. 959, se også Hansen, J. Lau Værdipapirhandelsloven med kommentarer. Bind 1, s. 525 og Bind 2, s. 643, hvor det påpeges, at det var en fejl, at der i den oprindelige lov 1072/1995 var angivet *Bestyrelsen*, som kompetent til at indgå den pågældende aktionæraftale. Dette er nu rettet til *Aktionærerne* idet der ikke er tvivl om, at det alene er aktionærerne der har kompetence til at indgå en sådan aftale, og at bestyrelsen ikke har indflydelse på udformningen heraf.

⁴⁶ Se U.2004B.167/2.

3.3. Retspraksis

Spørgsmålet om ejeraftalers selskabsretligt bindende virkning har – om end kun sporadisk – været behandlet i doms- og administrativ praksis.⁴⁷

At retspraksis om ejeraftaler er sparsom skyldes formentlig primært, at overenskomsterne ofte indeholder en voldgiftsklausul, og at tvister der vedrører ejeraftaler ikke behandles af almindelige domstole, men af voldgiftsretter, hvor parterne i relativ anonymitet kan få afgjort deres sag⁴⁸. Tillige påpeger Gomard⁴⁹, at et forlig ofte foretrækkes frem for rets- eller voldgiftssag. Dette er som regel på grund af en bagvedliggende hensyntagen til selskabet eller aktionærernes fremtidige forretningsforhold.

Nedenfor vil et udsnit af de væsentligste domme blive gennemgået i sammenhæng med en undersøgelse af hvilke omstændigheder, der hidtil er blevet lagt vægt på ved vurderingen af ejeraftalers retsvirkninger.

3.4. Debatten om ejeraftalers virkning over for selskabet før indførelsen af SL § 82

Spørgsmålet om ejeraftalers retsvirkninger i forhold til selskabet og dets beslutningsorganer er på ingen måde nyt. Som Martin Chr. Jensen påpeger⁵⁰, begyndte denne diskussion i dansk ret allerede tilbage i 1947 med Højesteretssagfører C.L. Davids artikel i U 1947B.205.

Spørgsmålet har ligeledes været til debat i de andre nordiske lande, men der er imidlertid den forskel, at man i Norge⁵¹ og Sverige⁵² stadig forfægter det oprindelige synspunkt om, at ejeraftaler ikke har retsvirkninger på selskabets generalforsamling, hvorimod den mere eller mindre entydige opfattelse i Danmark gennem de sidste 40 år har været, at ejeraftaler efter omstændighederne kunne have retsvirkninger på generalforsamlingen.

En række praktikere og teoretikere⁵³ har igennem årene, blandt andet under inddragelse af nedsående doms- og administrativ praksis, deltaget i debatten herom, men i nyere tid har den danske diskussion ikke drejet sig om, *hvorvidt* en ejeraftale kunne have retsvirkning på generalforsamlingen, men derimod om, *under hvilke* omstændigheder og *i hvilken udstrækning* den kunne have det.

---

⁴⁷ Rasmussen, *Jens Chr. Hesse: Aktionær – og anpartshaveroverenskomster – hvad nu?* S. 57ff.

⁴⁸ Werlauff: *Selskabsret*, s. 350.

⁴⁹ Bernard Gomard: *Juristen* 1969.349, s. 349-350.

⁵⁰ Jensen: *Den nye selskabslov*, s. 182.

⁵¹ Jensen henviser i *Den nye selskabslov*, s. 182 til *Mads Henry Andenæs mfl.: Tre foredrag om aksjonæravtaler*.

⁵² Jensen henviser s. 182 til *Jan Kansmark & Carl Martin Ross: Aktieägaravtal*.

⁵³ Rasmussen: *Aktionær- og anpartshaveroverenskomster – hvad nu?* INSPI-nr. 7/8 2009.

I juristen 1969.349 og "Aktieselskabsret" fra 1970, side 248ff, navnlig side 264ff, begyndte Gomard allerede at udvikle og uddybe sine synspunkter om aktionæroverenskomstens virkninger⁵⁴.

Det afgørende "vendepunkt"⁵⁵ i den tidligere diskussion blev hans artikel i Scandinavian Studies in law fra 1972, hvor han med henvisning til U 1923.636SH og Østre Landsrets utrykte dom af 30.09.1957 anførte, at: "Depending on the circumstances, a resolution will presumably also be considered invalid in cases where it cannot be clearly established, as it can in U.F.R. 1923.636. on the basis of the agreement on voting in accordance with the agreement."⁵⁶

Gomard sagde hermed, at hvis omstændighederne tillod det, kunne en ejerftale føre til generalforsamlingsbeslutningens ugyldighed, såfremt stemmeafgivningen var i strid med den i ejerftalen foreliggende stemmebindingsaftale⁵⁷.

Det var tidligere antaget i tysk litteratur, at princippet om aktiens udelelighed var til hinder for, at stemmeret og ejendomsret til en aktie adskiltes gennem en stemmeoverførselsaftale⁵⁸. Men i dansk ret har det været fastlagt, at en sådan aftale gyldigt kunne indgås, jf. Højesteretsdom U 1991.133⁵⁹ samt Werlauff i U 1990B.427 og Pontoppidan i U 1991B.255 forudsat, at der ikke var tungerevejende modstående hensyn til medaktionærerne, enten ud fra bestemmelser i vedtægterne og/eller aftale eller øvrige loyalitetshensyn⁶⁰.

Netop loyalitetshensynet til de øvrige aktionærer spillede en stor rolle i forhold til ejerftalers selskabsretlige virkning. Allerede i bogen "Vedtægt & Aktionæraftale"⁶¹ fra 1987 anførte Werlauff og Nørgaard, at for, at en stemmebindingsaftale kunne få virkning over for selskabet, generalforsamlingen, dirigenten og dermed de øvrige aktionærer, måtte man antage, at tre overordnede betingelser *alle* skulle være opfyldt⁶².

---

⁵⁴ *Lego Andersen*: Aktionæroverenskomster, s. 24ff.

⁵⁵ Gomard vendte sig blandt andet imod *O.A. Borums* synspunkt om, at stemmeretsaftaler alene burde anerkendes for så vidt angår den obligationsretlige binding inter partes, idet han mente, at aftalen var selskabet uvedkommende, se Juristen 1962, s. 255ff. Formentlig på grund af *Gomards* udvikling kom *Borum* ham i møde med sin artikel i U 1971.213, hvor han modificerede sine synspunkter og blandt andet anførte, at aftalen i lukkede selskaber med få aktionærer under visse omstændigheder ville kunne håndhæves overfor selskabet.

⁵⁶ Gomard: Scandinavian Studies in law, 1972, s. 132.

⁵⁷ De fleste danske ejerftaler er stemmebindingsaftaler, *Werlauff*: Selskabsret, 7 udgave, s. 349 – se nærmere om definitionen af stemmebindingsaftaler afsnit 2.2.1.3

⁵⁸ *Werlauff*: Selskabsret, 7 udgave, s. 349.

⁵⁹ U 1991.133 H, se afsnit 3.2.3.2.1.

⁶⁰ *Werlauff*: Selskabsret, 7 udgave, s. 349.

⁶¹ 1. udgave af *Vedtægter & Aktionæroverenskomster* udkom i 1987 under titlen "vedtægt og aktionæraftale". Bogen er senere ajourført i 1995, og senest af *Werlauff* og *Schaumburg-Müller* i 2010: "Vedtægter og ejerftaler".

⁶² *Vedtægter og aktionæroverenskomster*, 2. udgave 1995, s. 64.

Det drejer sig navnlig om, at;

- 1) aftalen enten skulle omfatte samtlige selskabets aktionærer eller dog så mange af dem, at deres samlede stemmewægt utvivlsomt ville være udslagsgivende i relation til det konkrete afstemningstema, *og*
- 2) aftalen var selskabet og samtlige dets aktionærer bekendt (sidstnævnte betingelse fik således selvstændig betydning, hvor ikke alle aktionærer var parter i aftalen), *og*
- 3) aftalen var entydig i sine forskrifter med hensyn til det indhold, som parterne havde forpligtet sig til at stemme for.

Werlauff har senere i U 2008B.207 og U 2009B.119, hvor han dybdegående behandler spørgsmålet om aktionæroverenskomsters virkning på generalforsamlingen, holdt fast i de tre betingelser. Selvom ikke endegyldigt i retspraksis eller i litteraturen har anerkendt alle tre betingelser, så udgør de et særdeles godt udgangspunkt i nedenstående diskussion om, hvilke omstændigheder der før indførelsen af SL § 82 kunne bevirke, at en ejerftale, fik virkning over for selskabet.

3.4.1. Den hidtidige betydning af at enhver kapitalejer var part i ejerftalen

Før indførelsen af SL § 82 kunne gyldigheden af de beslutninger der blev truffet på et selskabs generalforsamling være afhængige af, om en ejerftales bestemmelser blev iagttaget.

Hvis en beslutning, truffet på generalforsamlingen, blev ugyldig, fordi der var afgivet stemmer i strid med ej ejerftale, indgået før indførelsen af SL § 82, fik det ikke kun betydning for de involverede parter, men det fik som regel betydning for samtlige kapitalejere i selskabet.

Hensynet til de øvrige kapitalejere indebærer derfor en undersøgelse af, hvorvidt det var en betingelse for ejerftalens virkning overfor selskabet, at enhver kapitalejer i selskabet var part i ejerftalen.

I sin artikel i *Scandinavian Studies in law* fra 1972 påpegede Gomard, at de øvrige aktionærer i selskabet alene behøvede at være bekendt med stemmeretsaftalen⁶³. Werlauff skærpede dette synspunkt, idet han skelnede imellem tilfælde, hvor aftalen omfattede (eller dog var accepteret) af samtlige selskabets aktionærer, og andre tilfælde⁶⁴.

---

⁶³ Gomard: J.1969.349ff, s. 366ff.

⁶⁴ Selskabsret, 7. udgave, s. 352.

Werlauff henviste i sin beskrivelse af denne betingelse til Højesteretsdommen U 1996.1550:

Resumé: Communication Center I/S (selskab A) og Jespersen & Partners A/S (selskab B) aftalte at sammenslutte deres aktiviteter i Sovjet og Østeuropa ved at stifte joint venture selskabet Communication Center International Aps (selskab C). Selskab B stod for etablering af selskabet C og blev eneanpartshaver. Selskab A skulle overføre alle kontrakter, protokoller og aktiviteter, og som modydelse for denne transport modtog selskab A en køberet til 50 % af selskab C. Inden selskab A udnyttede sin køberet, afbrød ejeren af selskab B samarbejdet. Ejeren af selskab B afsatte på en ekstraordinær generalforsamling ledelsen i selskab C og etablerede en ny bestyrelse bestående af sig selv og egne samarbejdspartnere, hvor selskab A ikke længere var repræsenteret. På grund af en ejerftale dømte Højesteret B til at anerkende, at generalforsamlingsbeslutningen var materielt ugyldig⁶⁵.

Denne dom er formentlig den eneste klare dom fra nyere tid⁶⁶. Og flere teoretikere har også taget denne dom til indtægt for, at en generalforsamlingsbeslutning truffet i strid med en ejerftale, under visse betingelser, før SL § 82, kunne være ugyldig⁶⁷.

Det stod i dommen klart, at stemmeafgivningen fra B var i strid med den ejerftale, der var indgået imellem parterne i forbindelse med oprettelsen af selskabet C.

Denne dom er speciel, fordi B var eneste anpartshaver i selskabet, og A sagsøgte alene B. Højesteret lagde også ved afgørelsen vægt på, at ejerftalen var så entydig, at det var materielt klart, hvilket udfald stemmeafgivningen burde have fået, såfremt der havde været stemt i overensstemmelse med ejerftalen. Derfor bandt aftalen imellem A og B selskab C.

Disse momenter ændrer dog ikke, at Højesteret med sin formulering om, at "aftalen måtte anses bindende for selskabet" fastslog, at en generalforsamlingsbeslutning truffet i strid med en ejerftale foruden, at være aftaleretligt misligholdt også kunne være selskabsretlig ugyldig⁶⁸.

Et andet eksempel på, at domstolene har anerkendt, at en bestemmelse i en ejerftale kunne få virkning for selskabet er U 1923.636SH:

Resumé: Blandt selskabets eneste aktionærer (aktionær A, B og C) var der indgået en aftale om, at selskabet skulle likvideres, hvis en række betingelser ikke blev opfyldt. Situationen blev aktuel, men på generalforsamlingen blev likvidation på trods af aftalen ikke vedtaget. Forud for afholdelsen af generalforsamlingen havde aktionær A erhvervet aktionær B's aktier, og stemte derfor ikke for forslaget om likvidation på generalforsamlingen. Herefter anlagde aktionær C sag mod selskabet, hvor han, under henvisning til aktionæroverenskomsten, påstod selskabet dømt til, at anerkende, at det skulle træde i likvidation.

⁶⁵ Se evt. også referat af dommen i bet. 1498/2008.

⁶⁶ *Trine Bonde Jensen*: RR2009.12.0044.

⁶⁷ *Jan Schans Christensen*: RR.2009.01.0022 og *Werlauff*: U 2008B.207.

⁶⁸ *Werlauff*: U 2008B.207.

Sø- og Handelsretten fandt at generalforsamlingsbeslutningen var ugyldig, og at selskabet skulle likvideres.

Den krænkede aktionær fik medhold i, at selskabet skulle træde i likvidation, da dette var aftalt i ejeraftalen. Selskabet blev således dømt til at betragte den part, der havde stemt nej til likvidationen, som havende stemt ja⁶⁹, og denne dom synes dermed at være, et utvetydigt eksempel på ejeraftalens selskabsretlige virkning.

Som beskrevet indledningsvis i dette afsnit vil der altid være væsentlige hensyn at tage til de øvrige kapitalejere, og i sammenhæng med de to gennemgåede domme er det nærliggende at anerkende, Werlauffs betingelse om, at aftalen enten skulle omfatte samtlige kapitalejere eller dog så mange af dem, at deres samlede stemmevægt utvivlsomt ville have været udslagsgivende i relation til det konkrete afstemningstema⁷⁰, da det må antages at stemmerne således måtte have repræsenteret de overordnede interesser blandt alle kapitalejerne.

Gomard påpegede, før indførelsen af SL § 82, at en ejeraftale som udgangspunkt alene kunne binde aftalens parter, men at U 1996.1550H dog var et udtryk for, at aftalen kunne have virkning over for selskabet og andre udenforstående tredjemænd, når aftalen var disse bekendt⁷¹. Lego Andersen fremhævede derimod at dommens specielle omstændigheder (alene én anpartshaver) måtte medføre, at den ikke kunne anses at afklare hvordan retsstillingen ville have været, såfremt der havde været flere stemmeafgivende parter⁷².

Lego Andersen er af den opfattelse, at kravet om, at alle (eller i det mindste majoriteten) skulle være omfattet af ejeraftalen, overhovedet ikke burde have været stillet⁷³. Han påstår, at der slet ikke på generalforsamlingen bør have været taget hensyn til, om de aktionærer der ikke ulejlignede sig med at møde op på generalforsamlingen, var orienteret om grundlaget for en eventuel tvist mellem de fremmødte⁷⁴.

Efter Lego Andersens opfattelse burde dirigenten i stedet have vurderet, om afstemningsresultatet vil have være påvirket af, om aktionæroverenskomsten blev søgt håndhævet, og såfremt dette ikke var tilfældet, måtte han kunne afskære en diskussion herom, som værende irrelevant⁷⁵.

---

⁶⁹ *Werlauff og Nørgaard: Vedtægter & Aktionæroverenskomster*, s. 80.

⁷⁰ *Werlauff: Selskabsret*, 7. udg. s. 353.

⁷¹ *Gomard: Aktieselskaber og Anpartsselskaber*, 5. udg. s. 183.

⁷² *Lego Andersen: Aktionæroverenskomster*, s. 29.

⁷³ *Lego Andersen: Aktionæroverenskomster*, s. 27.

⁷⁴ *Lego Andersen: Aktionæroverenskomster*, s. 26ff.

⁷⁵ *Lego Andersen: Aktionæroverenskomster*, s. 27.

Til støtte for Lego Andersens synspunkt kan Østre Landsrets dom af 3. september 1957⁷⁶ fremhæves:

Resumé: Tre Aktionærer (Aktionær A, B og C) der tilsammen besad aktiemajoriteten havde indgået en ejerftale om udøvelse af stemmeretten i selskabet⁷⁷. Aktionær B og C overdrog deres aktier til tredjemand, hvorefter der opstod konflikt mellem tredjemanden og aktionær A. I forbindelse med konflikten nedstemte tredjemanden bl.a. et forslag om bestyrelsessammensætning, selv om bestyrelsessammensætningen var i overensstemmelse med ejerftalen. Østre Landsret fandt, at tredjemanden ikke havde været berettiget til at stemme imod forslaget på generalforsamlingen og fastslog derudover, at selskabet skulle anerkende, at en stemmeafgivning i strid med ejerftalen var ugyldig⁷⁸.

Jens Chr. Hesse Rasmussen anfører⁷⁹, at det særligt interessante ved denne dom netop er, at selskabet blev bundet af ejerftalen, på trods af, at ikke alle aktionærer i selskabet var part i ejerftalen.

Dommens præjudikatværdi må imidlertid antages at være begrænset⁸⁰, idet der forelå særlige processuelle forhold⁸¹. Selskabet gjorde ikke indsigelser mod, at påstanden over for dette blev taget til følge, såfremt påstanden overfor den medsagsøgte aktionær blev det⁸².

Gomard finder dog at dommen i et vist omfang støtter en antagelse om, at en aftalestridig stemmeafgivning kunne medføre, at generalforsamlingsbeslutningen blev ugyldig⁸³.

En ejerftale afspejler ofte kapitalejernes hensigt med selskabet, hvad enten den angår de forvaltningsmæssige eller dispositionsmæssige beføjelser. Derfor er det også hensigtsmæssigt, at det blev tillagt stor betydning i en vurdering af den enkelte sag, om samtlige kapitalejere var part i aftalen. Med henvisning til Østre Landsrets dom fra 1957 kan det dog ikke udelukkes, at en ejerftale, hvor alene en del af kapitalejerne er parter, også kunne få virkning for selskabet.

De omtalte juridiske forfattere er alle af den opfattelse, at det ikke var en betingelse, at ejerftalen er tiltrådt af samtlige aktionærer, førend ejerftalen kunne være bindende for generalforsamlingen⁸⁴.

Werlauff mener, at hvis en majoritet var part i aftalen, kunne den også gøres gældende⁸⁵, og Gomard mener, at alle aktionærer blot skulle være bekendt med ejerftalen for at den fik virkning⁸⁶.

⁷⁶ Østre Landsrets dom af 03.09.1957, 8 afd. Sag 347/1957 (Utrykt) se *Rasmussen: Aktionær – og anpartshaveroverenskomster – hvad nu?* s. 57.

⁷⁷ Ejerftalen gav. Bl.a. ret til repræsentation i bestyrelsen samt udnyttelse af stemmerettighederne.

⁷⁸ Se bl.a. *Trine Bonde Jensen* i RR12.2009.44, s. 2, og *Rasmussen: Aktionær – og anpartshaveroverenskomster – hvad nu?* s. 57.

⁷⁹ *Rasmussen: Aktionær – og anpartshaveroverenskomster – hvad nu?* s. 57.

⁸⁰ *Lego Andersen: Aktionæroverenskomster*, s. 23ff.

⁸¹ *O.A. Borum*, *Juristen* 1962.255, s. 266.

⁸² *Trine Bonde Jensen*, RR12.2009.44, s. 2.

⁸³ *Gomard: Aktieselskabsret*, s. 174.

⁸⁴ *Trine Bonde Jensen*, RR12.2009.44, s. 2.

Efter Lego Andersens synspunkt, var det tilstrækkeligt, at alle de tilstedeværende aktionærer på den relevante generalforsamling var bekendt med de dele af aktionæroverenskomsten, der var væsentlige for den konkrete tvist⁸⁷.

Selvom ovenstående antyder en vis usikkerhed, må det stå klart, at en ejerftale stod stærkere i forhold til selskabet, såfremt alle kapitalejere var omfattet af den, dog med hensyntagen til de øvrige omstændigheder, herunder blandt andet aftalens klarhed, se afsnit 3.4.3.

3.4.2. Selskabsformen

I forbindelse med ovenstående vurdering af, om samtlige kapitalejere skulle være part i aftalen, før den kunne få selskabsretlig virkning, før SL § 82, synes det relevant, at bemærke, at man i SL § 82 formentlig burde have skelnet imellem en ejerftale blandt kapitalejere i et børsnoteret og i et unoteret selskab.

Som det fremhæves under afsnit 2.2.1, kan SL § 82 anerkendes en vis berettigelse i forhold til offentligt handlede (børsnoterede) selskaber⁸⁸, idet kravet om spredning blandt kapitalejerne bevirker, at der i praksis aldrig vil være indgået en ejerftale mellem samtlige kapitalejere. Der vil ofte være op til flere ejerftaler blandt forskellige grupper af kapitalejere. Derfor kan det også være en umulig opgave for en dirigent, at påse overholdelse af aftaler mellem de enkelte kapitalejere på en generalforsamling, hvor der desuden også kunne foreligge overlap mellem de enkelte ejerftaler.

En ejerftale i et selskab med en begrænset ejerkreds vil således have større gennemslagskraft over for selskabet, og den bør under visse omstændigheder påses af dirigenten, hvis SL § 82 ikke finder anvendelse på de eksisterende ejerftaler, men for så vidt angår de børsnoterede selskaber, ændrer SL § 82 på sin vis ikke retstilstanden, idet en så stor spredning blandt kapitalejerne selv før indførelsen af SL § 82 alene ville have medført aftaleretlige konsekvenser inter partes. Det synes derfor problematisk, at SL § 82 ikke har opstillet en klar skillelinje mellem lukkede selskaber med en begrænset ejerkreds og børsnoterede selskaber.

3.4.3. Selskabet som part i ejerftalen

Det fremgår af ovenstående retspraksis, at en ejerftale under visse betingelser, før indførelsen af SL § 82 kunne få virkning for selskabet, selvom selskabet ikke var part i aftalen.

---

⁸⁵ *Werlauff*: Selskabsret, s. 353.

⁸⁶ *Bernard Gomard*: J.1969.266ff.

⁸⁷ *Lego Andersen* i U.2008B.425.

⁸⁸ *Jensen*: Den nye selskabslov, s. 207.

Werlauff og Nørgaard anførte i forhold til den tidligere retstilstand⁸⁹ at, ”.. *der i visse tilfælde kan skabes ret for selskabet gennem en aktionæroverenskomst, også selv om selskabet ikke formelt er part i aftalen...*”.

Hvorvidt det derimod var et krav, at selskabet var blevet gjort bekendt med aftalen, var usikkert ifølge retslitteraturen.

Werlauffs opstillede i sine tre betingelser, se afsnit 3.4, et krav om at selskabet skulle være bekendt med aftalen⁹⁰.

Lego Andersen mener, ejeraftalen, før SL § 82, kunne få betydning for en beslutning truffet på generalforsamlingen selvom selskabet ikke var part i aftalen, men at ugyldighedsvirkning alene kunne indtræde under strenge betingelser, når aftalen ikke var anmeldt overfor selskabet⁹¹.

Med afsæt i Højesteretsdommen U 1996.1550 påpegede Gomard, at en ejerftale kunne have virkning overfor selskabet og udenforstående tredjemænd, når aftalen var disse bekendt⁹².

Som antydnet må det antages at have haft betydning, om selskabet var bekendt med ejerftalen, men på grund af den foreliggende usikkerhed, måtte det indgå i en konkret vurdering, hvor man inddragede de andre overvejelser, der er til genstand for hele afsnit 3.

Reelt set får en ejerftale alene betydning for selskabet, når der opstår en tvist vedrørende stemmeafgivningen på generalforsamlingen, idet aftalen i og for sig ikke behøver at være selskabet bekendt, så længe parterne stemmer i overensstemmelse hermed. Ikke desto mindre taler ovenstående for, at selskabets kendskab til ejerftalen, var med til at sikre dens overholdelse.

Hvis et selskab var part i en ejerftale, er det antaget, at selskabet formentlig blev bundet af aftalen på det aftaleretlige plan. Men efter indførelsen af SL § 82 er der opstået tvivl om, hvorvidt selskabet overhovedet kan være part i en ejerftale.

I lovbemærkningerne⁹³ til SL § 82 er følgende anført: ”*Udvalget til modernisering af selskabsretten finder således, at det vil skabe en klar retstilstand, såfremt det slås fast i selskabslovgivningen, at et kapital-selskab som sådant ikke kan blive bundet af en aktionær- eller anpartshaverftale. Hvis et selskab ejer egne kapitalandele og i denne forbindelse indgår en ejerftale, vil selskabet imidlertid*

---

⁸⁹ Werlauff & Nørgaard: Vedtægter og aktionæroverenskomster, s. 65.

⁹⁰ Werlauff: Selskabsret, s. 353.

⁹¹ Werlauff & Nørgaard: Vedtægter og aktionæroverenskomster, s. 32.

⁹² Gomard: Aktieselskaber og anpartsselskaber, 5. udg. s. 183.

⁹³ Bet. 1498/2008, s. 281.

kunne blive bundet som ejer inter partes, og efter omstændighederne kunne holdes ansvarlig for brud på aftalen efter de aftaleretlige regler.”

I lovbemærkningerne til § 82 anføres det, at en ejeraftale ikke kan være bindende for selskabet ”som sådant..”⁹⁴, men dette kan ikke i sammenhæng med ovenstående betyde, at selskabet ikke kan være aftalepart. Det kan heller ikke betyde, at ejeraftalen ikke har retsvirkninger på generalforsamlingen, for dette følger direkte af bestemmelsens andet led⁹⁵. Martin Chr. Jensen anfører, at det måske kan betyde, at et selskab ikke kan være part i en ejeraftale, medmindre det ejer egne kapitalandele, og tilføjer, at det i så fald ville have været nærliggende at gøre denne forskel klar i forarbejderne⁹⁶.

Det er væsentligt, at erindre at selskabets ledelse selvsagt alene vil kunne lade selskabet tiltræde aftaler, herunder ejeraftaler, der er i selskabets interesse. Det vil være i selskabets interesse, at overholde dets loyalitetsforpligtelse overfor kapitalejerne, og det vil derfor muligvis skabe vanskeligheder, at afgøre hvad der er i selskabets interesse, såfremt ikke alle selskabets kapitalejere har tiltrådt ejeraftalen. Det må derfor anbefales, at et selskab alene er part i en ejeraftale, der er indgået mellem samtlige af selskabets kapitalejere, eller hvis indholdet ejeraftalen utvetydigt er i selskabets interesse.

3.4.3.1. Selskabets interesse

I Højesteretsdommen U1991.133 blev der taget stilling, til hvorvidt håndhævelse af en ejeraftale var i selskabets interesse, selvom den ikke omfattede alle aktionærer.

Resumé: I 1977 indgik A-aktionærerne i et selskab en aktionæroverenskomst, der skulle erstatte § 5 i vedtægterne. I 1989 blev selskabets bestyrelse bekendt med, at en gruppe A-aktionærer havde indgået en aftale med en tredjemand, hvorved denne fik fuldmagt til at udøve stemmeretten på de aktier, som tilhørte A-aktionærerne. Bestyrelsen formodede, at dette var i strid med vedtægternes § 5. A-aktionærerne bestred dette og nægtede at redegøre for aftalen. Selskabet anlagde herefter sag mod A-aktionærerne. Aktionærerne påstod afvisning med henvisning til at selskabet savnede søgsmålskompetence. Selskabet fik medhold i, at de havde retlig interesse i forholdet.

I dommen anerkendes selskabet således at kunne have retlig interesse i en ejeraftale og dens indhold.

⁹⁴ Jensen: Den nye selskabslov, s. 190ff.

⁹⁵ Jensen: Den nye selskabslov, s. 190ff.

⁹⁶ Jensen: Den nye selskabslov, s. 191.

Begrundelsen herfor kan dog ikke findes hverken i aktieselskabsloven eller i dens forarbejder, og som Pontoppidan⁹⁷ påpeger, var der blandt de deltagende dommere enighed om, at afgørelsen måtte træffes ud fra bredere selskabsretlige overvejelser om forholdet mellem på den ene side selskabet og på den anden side selskabets interesser⁹⁸.

Under dommen blev der blandt andet lagt vægt på, at det var af væsentlig betydning for selskabets øvrige aktionærer, at bestemmelsen i § 5 blev overholdt.

Selskabets retlige interesse begrundes med, at de øvrige aktionærernes interesse kunne varetages af selskabets bestyrelse som et selskabsanliggende, om fornødent ved sagsanlæg.

Dommen blev stadfæstet af Højesteret med følgende begrundelse;

”Indkæredes proceskrav går i første række ud på en afgørelse af, hvorvidt den af de kærende indgåede aftale, hvis indhold ikke er gjort bekendt for de øvrige A-aktionærer eller for selskabet inden sagsanlægget, er ugyldig som følge af bestemmelserne i vedtægternes § 5. Selskabet findes at have en rimelig interesse i afgørelsen af dette spørgsmål. Højesteret stadfæster herefter landsrettens kendelse.«

Gomard anfører, at Højesterets tilladelse til, at selskabet kunne sagsøge de pågældende aktionærer må ses som udtryk for, at det ikke dengang var åbenbart, hvilken betydning aktionæroverenskomsterne havde for selskabet⁹⁹.

Efter Pontoppidans kommentar i U 1991B.255 har det dog stået klart, at de danske domstole anerkender, at selskabsinteressen kan bestå af mere end blot kapitalejernes kollektive interesse.

Lego Andersen fremhæver desuden, at der langt hen ad vejen må sættes lighedstegn mellem kapitalejernes interesse (som fastlagt i ejeraftalen) og kapital-selskabets interesse¹⁰⁰.

SL § 82 må anses at ændre denne tilstand, idet bestemmelsen netop fratager selskabet interesse i en ejeraftale. At der er sket en ændring på dette område skinner også igennem i Peer Schaumburg-Müllers og Werlauffs beskrivelse af dommen, hvor de angiver, at: *”Det må dog antages, at udgangspunktet fremover [på grund af § 82] må være, at selskabet ikke har retlig interesse i ejeraftalen, eftersom denne – uanset om den er i strid med selskabets vedtægter – ikke [længere] kan binde selskabet”*¹⁰¹.

---

⁹⁷ Pontoppidan U 1991.B.255.

⁹⁸ Se også Werlauff: Selskabsret, s. 354, hvor han påpeger, at søgsmålskompetencen blev fastslået ud fra ”friere overvejelser”.

⁹⁹ Gomard: Aktie- og anpartsselskaber, s. 248.

¹⁰⁰ Se Jensen: Den nye selskabslov, s. 188.

¹⁰¹ Schaumburg-Müller & Werlauff: Vedtægter og ejeraftale, s. 66.

3.4.4. Aftalens klarhed

Som beskrevet indledningsvis i afsnit 3.4.1. skulle der i vurderingen af en ejeraftales virkning over for selskabet, før SL § 82, tages hensyn til de øvrige kapitalejere. Netop derfor var det relevant at undersøge betydningen af, hvorvidt aftalen omfatter alle kapitalejere.

Men som antydet afslutningsvis kunne det forhold, at samtlige kapitalejere var part i aftalen ikke stå alene. Det blev kun tillagt afgørende betydning, hvis andre omstændigheder, såsom kravet til aftalens klarhed, også talte herfor.

Det skal som følge deraf i nærværende afsnit undersøges, hvad klarheden af en ejeraftale betød for ejeraftalens selskabsretlige virkning før indførelsen af SL § 82.

Et eksempel på, at klarhedsbetingelsen kunne være en hindring for en ejeraftales gennemtvungelse på det selskabsretlige plan¹⁰², er Erhvervsankenævnets kendelse af 7. september 2004¹⁰³:

Resumé: Selskabet K A/S klagede i denne sag over, at Erhvervs- og selskabsstyrelsen havde nægtet at registrere en anmeldt beslutning om kapitalnedsættelse. Dette var sket på baggrund af, at aktionær B havde anmodet Erhvervs- og Selskabsstyrelsen herom, idet det i selskabets vedtægter var fastsat, at ingen aktionær var pligtige til at lade sine aktier indløse helt eller delvist og efter den daværende aktieselskabslovs § 44, stk. 1. skulle en beslutning om kapitalnedsættelse vedtages med den stemmeflerhed, der krævedes til vedtægtsændring. Aktionærerne havde tidligere indgået en aftale om, at såfremt aktionær B, der var ansat i selskabet, fratrådte sin stilling skulle dennes aktier overdrages til de øvrige aktionærer, eller til selskabet under iagttagelse af reglerne om kapitalnedsættelse, og selskabet fastholdt derfor, at beslutningen om kapitalnedsættelse skulle registreres, idet B havde accepteret aftalen. Selskabet fik ikke medhold.

Ankenævnet fandt ikke, at en aktionærs tiltrædelse af en ejeraftale, der vedrørte en fremtidig kapitalnedsættelse, på forhånd kunne udelukkes, at have virkning over for selskaber. Dog alene under den forudsætning, at ejeraftalen, der omfattede samtlige aktionærer var *entydig i sine forskrifter med hensyn til det indhold parterne havde forpligtet sig til.*

Ankenævnet fandt imidlertid ikke i den konkrete situation, at den udtrådte aktionær med den fornødne klarhed var forpligtet til på generalforsamlingen, at stemme for det fremsatte forslag om kapitalnedsættelse med henblik på indløsning af hans aktier til den anførte pris.¹⁰⁴

Derfor tiltrådte ankenævnet, at styrelsen havde nægtet at registrere den anmeldte beslutning om kapitalnedsættelse.

---

¹⁰² Werlauff: Selskabsret, s. 353.

¹⁰³ Kendelse af 7. september 2004 (J.nr. 03.-147.555) ”Registreringsnægtelse vedrørende kapitalnedsættelse. Aktieselskabslovens § 44, stk. 1 og § 17, 1. pkt.” (Mads Bryde Andersen, Suzanne Helsteen, Niels Bolt Jørgensen, Lise Høgh og Ulla Staal) se <http://www.erhvervsankenaevnet.dk/sw6405.asp>

¹⁰⁴ Werlauff: U.2008B.207.

Werlauff¹⁰⁵ anvendte kendelsen som et argument for, at der i forbindelse med en ejerftale måtte opstilles en betingelse om klarhed, og denne betingelse kan formentlig ikke anfægtes, idet den tog hensyn til den bagvedliggende loyalitetsforpligtelse over for de øvrige kapitalejere.

Som indikeret, var det utvivlsomt af væsentlig betydning, om en ejerftale var entydig, og at betingelserne i ejerftalen fremgik med den fornødne klarhed. Entydighed og klarhed er også nævnt i hver og en af de ovennævnte domme, og som det ses i U 1996.1550H måtte aftalen ifølge Werlauffs klarhedsbetingelse ikke rumme et skønselement for aktionærene eller fortolkningstvivel af nogen betydning¹⁰⁶.

Hensigten bag – og konsekvenserne af ejerftalen måtte således fremstå let gennemskuelige for de involverede parter.

Ovenstående kendelse er et velbegrunder eksempel på, at man ved vurderingen af ejerftalens virkning desuden så på parternes berettigede forventninger, idet Erhvervsankenævnet i kendelsen lagde vægt på, at forholdene omkring aktionær B's ansættelse i selskabet alene ændrede sig fordi selskabet ophørte med at drive arkitektvirksomhed. Det var således ikke B, der havde fremkaldt den begivenhed, som ville udløse at aftalen skulle træde i kraft. B kunne ikke på baggrund af den foreliggende ejerftale, have forudset eller forventet, at sådanne forhold ville føre til hans afskedigelse.

Hvis en ejerftale i øvrigt er tilstrækkelig klar i sit indhold, ville det desuden efterlade en langt mindre margin til fortolkning, hvilket ville have gøre det lettere for dirigenten, at påse, om der blev stemt i strid med ejerftalen.

3.4.5. Dirigenten

Når det vedrørte dirigentens rolle, skelnede Gomard som tidligere beskrevet imellem børsnoterede og unoterede selskaber. Han var, før indførelsen af § 82, af den opfattelse, at dirigenten burde have påset en ejerftale på en generalforsamling i et unoteret selskab¹⁰⁷, såfremt alle kapitalejere havde accepteret aftalen, se som anført i afsnit 3.4.1.

Hvorvidt dirigenten på generalforsamlingen skulle tage hensyn til en ejerftale hang snævert sammen med kravene til aftalens klarhed, der blandt andet udsprang af hensynet til de øvrige aktionærer.

---

¹⁰⁵ Werlauff: Selskabsret, s. 353ff.

¹⁰⁶ Werlauff: Selskabsret, s. 353.

¹⁰⁷ Gomard: Stemmeretsaftaler i aktieselskaber, Juristen 1969.s.349ff.

Hvis aftalen var tvetydig og krævede en nærmere fortolkning, skulle den ifølge Werlauff og Nørsgaard ikke tillægges virkning på generalforsamlingen¹⁰⁸, og ejeraftalen fik i denne situation alene virkning imellem aftaleparterne.

I overensstemmelse hermed anførte Lego Andersen, at det afgørende i forhold til kravet om entydighed i aftalen var, om dirigenten kunne fastslå, hvad en aktionær *ikke* måtte stemme for, også selv om aftalen ikke var entydig med hensyn til, hvad der i stedet kunne stemmes på¹⁰⁹.

I de situationer, hvor dirigenten ikke kunne afgøre med sikkerhed, om en stemmeafgivning var i strid med en aktionæroverenskomst anerkendte Lego Andersen dog, at dirigenten kunne falde tilbage på det synspunkt, at han alene kunne erklære stemmeafgivningen ugyldig, hvis resultatet fremstod med en rimelig klarhed.

Hvis man på baggrund af ovenstående skal opstille en generel regel for dirigentens handlepligt før indførelsen af SL § 82, må det være, at dirigenten kunne afvise, at tage hensyn til en ejeraftale, såfremt dens indhold ikke var meget klart.

SL § 82 bestemmer, at en ejeraftale ikke kan få betydning for de beslutninger, der tages på en generalforsamling. Bestemmelsen sonderer dog ikke imellem stemmeaftaler og stemmefuldmagt, og bestemmelsen er ligeledes tavs om rækkevidden i forhold til dirigentens mulighed for fortolkning.

3.4.5.1. Grænsen mellem en stemmeaftale og en stemmefuldmagt

Behovet for en afgrænsning af forskellen på en stemmeaftale og en stemmefuldmagt er opstået ved indførelsen af SL § 82, idet bestemmelsen finder anvendelse på enhver aftale, der kan defineres som en ejeraftale, f.eks. en aftale om stemmebinding. Reglerne om stemmefuldmagter findes derimod i SL § 80, hvoraf det fremgår, at enhver kapitalejer har ret til at møde ved fuldmagt på generalforsamlingen. Bestemmelsen nævner ikke yderligere om fuldmagtens indhold, men det er selskabsretligt kendt, at en sådan fuldmagt kan indeholde indskrænkninger, der f.eks. består af instrukser til fuldmægtigen om at stemme på en bestemt måde, vedrørende bestemte punkter på generalforsamlingen¹¹⁰.

Der er således en stor lighed mellem stemmebindingsaftale og en stemmeoverførsel, hvis sidstnævnte indeholder instrukser om, hvordan der skal stemmes på generalforsamlingen.

---

¹⁰⁸ Vedtægter & aktionæroverenskomster, s. 63ff.

¹⁰⁹ Paradigma - Aktionæroverenskomster, s. 26ff.

¹¹⁰ Werlauff: Selskabsret, s. 407.

Det ville derfor have været naturligt, hvis reglerne om stemmefuldmagt også havde været taget under revision. Men i lovforslaget¹¹¹ til selskabsloven anføres det, at der ikke er tilsigtet materielle ændringer i retsstillingen med hensyn til SL § 80. På baggrund heraf kan man dog ikke afvise, at der er opstået den samme usikkerhed omkring stemmefuldmagter, som vedrørende ejeraftaler¹¹².

Konsekvensen af en stemmefuldmagt er, at dirigenten skal tillade fuldmægtigen at stemme, forudsat fuldmagten er skriftlig og dateret, jf. SL § 80.

I de tilfælde, hvor der opstår tvivl om, hvorvidt der er tale om en ejeraftale eller en stemmefuldmagt, og fuldmægtigen udøver stemmeretten i strid med aftalen, kommer dirigenten i et dilemma, såfremt han er bekendt med aftalen¹¹³.

Werlauff anfører¹¹⁴, at indskrænkninger i fuldmagten, som udtrykkeligt fremgår af denne (f.eks. instrukser til fuldmægtigen om at stemme på en bestemt måde til bestemte punkter på dagsordenen), formentlig skal iagttages af dirigenten. Men andre indskrænkninger, som ikke kan ses af fuldmagten, skal ikke påses af dirigenten, ej heller selvom de måtte være denne bekendt¹¹⁵.

Dette kan dog ikke anses, at være lovgivers hensigt, idet det er fastslået med SL § 82, at en ejeraftale ikke kan få virkning for selskabet. En fuldmægtig kan netop med den overdragne stemmeret udøve de forpligtelser kapitalejeren er pålagt ifølge en ejeraftale.

Hvis dirigenten er forpligtet til at påse, at der stemmes i overensstemmelse med fuldmagten, skaber det et såkaldt "hul" i loven i forhold til de stemmebindingsaftaler, der findes i form af en ejeraftale, idet disse blot kan overføres til en fuldmægtig for at opnå samme virkning som før indførelsen af SL § 82.

Dirigenten må i stedet antages at skulle vurdere, om den konkrete fuldmagt skal betragtes som en ejeraftale eller som en reel fuldmagt¹¹⁶. I litteraturen¹¹⁷ tages der ikke nærmere stilling til, hvad dirigenten i sin vurdering bør lægge vægt på, men det må være anbefalelsesværdigt, at dirigenten lægger vægt på, om stemmeoverførslen er begrundet i den pågældende kapitalejers erhvervsmæssige forhold i forbindelse med dennes selskabsdeltagelse, eller om stemmefuldmagten misbruges som et instrument til at omgå § 82. I forhold til misbrug må det afgørende være en afvejning af den (til-

---

¹¹¹ LFV 2009-05-29 nr. 170 – specifikt Karnov note 304.

¹¹² Jensen, Den nye selskabslov, s. 199.

¹¹³ Jensen: Den nye selskabslov, s. 200.

¹¹⁴ Werlauff: Selskabsret, s. 407.

¹¹⁵ Werlauff: Selskabsret, s. 407.

¹¹⁶ Jf. Jensen: Den nye Selskabslov, s. 200.

¹¹⁷ Jf. Jensen: Den nye Selskabslov, s. 200, note 46, hvor det blot nævnes, at dirigenten må fortage en form for omgælsesvurdering Werlauff: Selskabsret, s. 407, Werlauff og Nørsgaard: Vedtægter og aktionæroverenskomster, s. 78.

kendegivne) interesse, som kapitalejeren har i stemmeoverførslen, og den saglige begrundelse, der ligger til grund for arrangementet anskuet som helhed. Her kan der endvidere lægges vægt på, om de øvrige parter i ejeraftalen også benytter en fuldmagt.

Hvis dirigenten vurderer, at der er tale om en fuldmagt, må han på den baggrund afvise stemmeafgivelsen såfremt den er i strid med aftalen. Men hvis dirigenten vurderer, at der er tale om en ejeraftale, er stemmeaftalen i fuldmagten dermed omfattet af SL § 82, og på den baggrund skal dirigenten godkende fuldmægtigens stemmeafgivelse, da han ifølge SL § 82 ikke skal tage hensyn til ejeraftalen.

Gomard mener dog, at der må gøres en undtagelse for så vidt angår "lukkede" selskaber, hvor alle kender alle og hinandens bemyndigelser¹¹⁸.

Denne antagelse stemmer også overens med princippet bag dommen U 1996.1550H, gennemgået i afsnit 3.4.1, hvor en stemmeaftale om repræsentation i bestyrelsen blev brudt, og hvor generalforsamlingsbeslutningen derfor blev erklæret ugyldig¹¹⁹.

Martin Chr. Jensen¹²⁰ anfører dog, at der i langt de fleste tilfælde ikke være tvivl om, hvorvidt der er tale om en stemmeaftale eller en stemmefuldmagt. Men han angiver, at hvis der opstår særlige situationer, bliver dirigenten nødt til at foretage en konkret vurdering som den ovenstående¹²¹.

3.4.5.2. Rækkevidden af § 82 i forhold til fortolkning af selskabets vedtægter

SL § 82 gør det klart, at dirigenten ikke længere må lade en ejeraftale påvirke stemmeafgivningen på generalforsamlingen, men spørgsmålet er, hvor langt SL § 82 rækker¹²² i den henseende. Hvis dirigenten for eksempel skal fortolke en vedtægtsbestemmelse, er svaret tvivlsomt¹²³.

I forbindelse med en fortolkning, skal dirigenten inddrage samtlige relevante fortolkningsmomenter, og derfor vil det være utænkeligt, at dirigenten skal se helt bort fra en ejeraftale¹²⁴, hvis denne er indeholdt i et selskab med en begrænset ejerkreds, samt *at* samtlige kapitalejere er part i ejeraftalen, *at* den blev indgået sideløbende med udfærdigelse af vedtægterne, og *at* den indeholder klare fortolkningsmomenter til støtte for en bestemt opfattelse af den omstridte vedtægtsbestemmelse (f.eks. en præambel om parternes formål med selskabet)¹²⁵.

---

¹¹⁸ J 1969.358.

¹¹⁹ *Werlauff*: Selskabsret, s. 407.

¹²⁰ Jensen: Den nye selskabslov, s. 199.

¹²¹ Jensen: Den nye selskabslov, s. 199.

¹²² *Kruhl*: Ejerftaler, Bind 2, s. 261ff.

¹²³ *Jensen*: Den nye selskabslov, s. 203.

¹²⁴ *Kruhl*: Ejerftaler, Bind 2, s. 262.

¹²⁵ *Jensen*: Den nye selskabslov, s. 203.

Problemet er også fremhævet af Lego Andersen, der påpeger, at der netop ikke er nogen skarp grænse mellem ”kapitalselskabsretten” og det øvrige retssystem¹²⁶.

Det er således usikkert, hvilken rækkevidde man i grænsetilfælde må tillægge § 82, men som Martin Chr. Jensen påpeger, så hverken kan eller bør det udelukkes, at en ejeraftale efter omstændighederne, f.eks. som et fortolkningsmoment, indirekte kan påses af dirigenten på generalforsamlingen¹²⁷.

3.5. Sammenfatning

Som påvist ovenfor er det op til flere gange fastslået af domstolene, at en ejeraftale før indførelsen af SL § 82 kunne få virkning over for selskabet, herunder de beslutninger der blev truffet på generalforsamlingen.

Der foreligger i den juridiske litteratur tillige en overordnet konsensus om, at visse betingelser dog skulle være opfyldt for, at aftalen ikke alene kunne få aftaleretlig virkning mellem parterne, men også kunne få selskabsretlig virkning over for selskabets generalforsamling.

Overordnet set kan Werlauffs og Nørgaards tre betingelser betragtes som retningslinjer for, hvilke krav der var afgørende for om en ejeraftale kunne få selskabsretlig virkning.

Såfremt man skal opsummere de ovenstående afsnit, var det af væsentlig betydning for afgørelsen, *om* alle enhver kapitalejer i selskabet var part i ejeraftalen (eller havde accepteret den), *om* selskabet var bekendt med aftalen og *om* aftalens indhold fremstod så tilfredsstillende klart, at dirigenten under en generalforsamling, uden yderligere fortolkning, var i stand til at fastslå om, der blev stemt i strid med ejeraftalen.

Der er således enighed om, at dirigenten i visse situationer, når der forelå rimelig klarhed om, at stemmeafgivningen var imod en stemmeaftale, kunne gribe ind, men der er stadig tvivl om, hvorvidt aftalen alene kunne tilsidesættes som ugyldig eller korrigeres således, at den fik virkning efter aftalens indhold, jf. Werlauff og Lego Andersens modstridende synspunkter i henholdsvis U2008B.207 og U2008B.425¹²⁸.

---

¹²⁶ *Lego Andersen*: Paradigma – aktionæroverenskomster, s. 26.

¹²⁷ Den nye selskabslov, s. 204.

¹²⁸ I dette speciale ses der ikke nærmere på, om ejeraftalens selskabsretlige virkning medfører, at domstolene kan korrigere beslutningen eller alene tilsidesætte den, se nærmere herom i *Werlauff* i U 2008B.207 og *Lego Andersens* modsvar i U 2008B.425.

På trods af denne diskussion viser ovenstående gennemgang af litteratur og praksis, at det er berettiget, at Martin Chr. Jensen hævder, at betænkningens mål om, at præcisere retsstillingen er forkert¹²⁹ Der foreligger åbenbare eksempler fra retspraksis f.eks. U 1996.1550H, U 1923.636SH og U 1991.133H, der alle beviser, at en ejerftale før SL § 82 kunne få virkning over for selskabet. SL § 82 er derfor ikke en kodificering af retstilstanden, og ovenstående retspraksis kan ikke negligeres, alene fordi der, fra moderniseringsudvalgets side, foreligger et ønske om klarhed i retstillingen vedrørende ejerftalers virkning.

Det er derfor særdeles relevant, at undersøge, om SL § 82 kan finde anvendelse på de allerede eksisterende ejerftaler, eller om disse kan få selskabsretlig virkning, såfremt de ved en konkret vurdering opfylder ovenstående betingelser.

4. Indledende om intertemporale problemer

Det afklares i ovenstående afsnit, at SL § 82 ikke kan anses at være en kodificering af den hidtidige retstilstand. Ikke desto mindre er det allerede i forarbejderne fastslået, at SL § 82 finder anvendelse på eksisterende ejerftaler.

De intertemporale problemer, der opstår i forbindelse med ikrafttræden af en ny lov, vil ofte være løst ved, at loven indeholder overgangsregler. Men idet der ikke findes tilstrækkelige overgangsregler i SL, må løsningen af de intertemporale spørgsmål, vedrørende den tidsmæssige anvendelse af SL § 82, baseres på almindelige intertemporale principper, som gennemgås i det følgende.

Nedenfor i afsnit 5 behandles den forfatningsmæssige ramme, der beskriver, hvornår nye regler indgår som en del af gældende ret. Indførelse af ny lovgivning er netop baggrunden for, at intertemporale problemer overhovedet opstår. Tillige ses der nærmere på tilbagevirkende kraft og grundlovens eventuelle begrænsninger i lovgivningskompetencen.

I afsnit 6 behandles indførelsen af SL § 82 i forhold til de intertemporale hovedprincipper, herunder særligt i hvilken udstrækning en rettighed består. Formodningen mod tilbagevirkende kraft beskytter kun mod forringende indgreb i borgernes rettigheder. Tilbagevirkende kraft vil derfor kun forekomme, hvis der i forvejen eksisterede en beskyttelsesværdig retsposition.

---

¹²⁹ *Jensen*: Den nye selskabslov, s. 206.

5. Den forfatningsmæssige ramme – selskabslovens temporære virkninger

---

5.1. Kundgørelse og ikrafttræden

Lovgivningsproceduren afsluttes ved kundgørelsen, hvorefter loven formelt indgår som en del af retsgrundlaget.

Det er anført i grundlovens § 22 at love, der er vedtaget i Folketinget, skal kundgøres, det vil sige; offentliggøres. Formålet med kundgørelsen er at gøre borgerne bekendt med loven, så borgerne ved, hvad de har at rette sig efter, samt at borgerne har en vis tid til at sætte sig ind i de nye regler. En lov opnår ved kundgørelse ”lovskraft”.¹³⁰

Lovtidendeloven¹³¹ indeholder regler om, hvordan love skal kundgøres, og det fremgår heraf, at love skal offentliggøres i Lovtidende.

Det interessante er fra hvilket tidspunkt den nye lov får retsvirkning, altså hvornår der foreligger ikrafttræden.

En vedtagen lov vil ofte træde i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende eller fra en bestemt dato i nær tilknytning til vedtagelsestidspunktet, jf. lovtidendeloven § 3.

Spørgsmålet om en lovs ikrafttræden indeholder først og fremmest to underspørgsmål¹³²; dels spørgsmålet om formel ikrafttræden, nærmere bestemt *myndighedernes håndhævelsestidspunkt*, dels spørgsmålet om materiel ikrafttræden, nærmere bestemt *virkningstidspunktet*, også kaldet *gyldighedstidspunktet*¹³³

En lovs håndhævelsestidspunkt betyder, at myndighederne fra dette tidspunkt kan tage loven i anvendelse, eksempelvis udstede bekendtgørelser i medfør af loven. Virkningstidspunktet betyder derimod, at loven finder anvendelse på forhold, der ligger efter dette tidspunkt.

Normalt vil det formelle og materielle ikrafttrædelsestidspunkt være sammenfaldende¹³⁴, hvilket betyder, at loven kun finder anvendelse på forhold, der tidsmæssigt ligger efter ikrafttrædelsestidspunktet, og at loven alene kan håndhæves fra dette tidspunkt¹³⁵.

Hvis loven derimod finder anvendelse på forhold, der tidsmæssigt ligger før ikrafttrædelsestidspunktet, så er der tale om lovgivning med tilbagevirkende kraft.

---

¹³⁰ Henrik Zahle: Dansk forfatningsret I, s. 301.

¹³¹ Lovbekendtgørelse 2008-06-24 nr. 608, om udgivelse af en lovtidende og en ministerialtidende.

¹³² Skatteministeriet ”Lovgivning med tilbagevirkende kraft”.

¹³³ Alf Ross: Dansk statsforfatningsret, Ross betegner formel og materiel ikrafttræden som henholdsvis ikrafttrædelsestidspunktet og gyldighedstidspunktet.

¹³⁴ Alf Ross: Dansk forfatningsret I, s. 340.

¹³⁵ Rohde: Intertemporal kontraktret, s. 27.

SL § 82 finder anvendelse på en tvist, der opstår efter lovens ikrafttræden, men forudsætningerne eller vilkårene for afgørelsen af denne tvist er aftalt før lovens ikrafttræden. Derfor er det netop relevant at se undersøge hvorvidt SL § 82 tillægges tilbagevirkende kraft.

5.2. Tilbagevirkende kraft

5.2.1. Indledende om tilbagevirkende kraft

Spørgsmålet om tilbagevirkende kraft opstår som sagt, når lovens ikrafttrædelsesbestemmelse fastsætter et ikrafttrædelsestidspunkt, der ligger før det faktiske tidspunkt for kundgørelse.

Som Claus Rohde påpeger¹³⁶, er tilbagevirkende kraft i virkeligheden en fiktion, idet en lov ikke kan have virkning *i* fortiden, men kun *i* fremtiden. Begrebet dækker derimod over, at en lov har virkning *for* fortiden, således at et forhold behandles som om, den tilbagevirkende lov var gældende på tidspunktet for den pågældende handling.

Den traditionelle forståelse af begrebet "tilbagevirkende kraft" kan faktisk siges at være misvisende, og man burde måske, som Skatteministeriet angiver¹³⁷ snarere kalde det lovgivning med tilbagevirkende virkning.

I specialet vil begrebet "tilbagevirkende kraft" alligevel blive anvendt i sin traditionelle forstand, så der ikke skabes yderligere begrebsforvirring.

Claus Rohde og Peter Germer skelner begge¹³⁸ mellem tilbagevirkende kraft i materiel og formel henseende. Materiel tilbagevirkende kraft foreligger, hvor en lov knytter retsvirkninger til kendsgerninger, der ligger før lovens kundgørelse, og formel tilbagevirkende kraft foreligger, hvor en lov tages i anvendelse af myndighederne før lovens kundgørelse.

I dette speciale anvendes begrebet "tilbagevirkende kraft" synonymt med tilbagevirkende kraft i materiel henseende, idet det falder uden for specialets kerneområde, at behandle tilbagevirkende kraft i formel henseende.

Begrebet tilbagevirkende kraft kan i materiel henseende dække over flere forskellige situationer, og der skelnes traditionelt mellem tre forskellige versioner af tilbagevirkende kraft¹³⁹:

---

¹³⁶ Rohde: Intertemporalkontraksret, s. 34.

¹³⁷ Skatteministeriet "Lovgivning med tilbagevirkende kraft".

¹³⁸ Peter Germer: Statsforfatningsret I og Rohde: Intertemporalkontraksret.

¹³⁹ Rohde: Intertemporalkontraksret, s.33 ff.

- Ægte tilbagevirkende kraft, hvorved der forstås, at loven finder direkte anvendelse på fortidige kendsgerninger, det vil sige forhold, der er afsluttede på virkningstidspunktet.
- Uægte tilbagevirkende kraft, hvorved forstås, at lovændringen griber ind i løbende retsforhold for fremtiden.
- Ingen tilbagevirkende kraft, hvor loven kun finder anvendelse på fremtidige forhold.

De intertemporale problemer i forhold til SL § 82 knytter sig i særlig grad til uægte tilbagevirkende kraft, se afsnit 5.4. nedenfor.

5.3. Grundloven

5.3.1. Lovmæssigt forbud mod tilbagevirkende kraft

Grundlovens § 3 indeholder på flere punkter begrænsninger i lovgivningsmagtens kompetence, men disse er ikke rettet specifikt mod lovgivning med tilbagevirkende kraft. Den danske grundlov indeholder ikke nogen generel lovhjemmel, der forbyder tilbagevirkende kraft¹⁴⁰.

I straffelovens § 3 findes der et forbud mod skærpende straffelove med tilbagevirkende kraft, og et tilsvarende forbud findes i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 7, stk. 1, som er inkorporeret i dansk ret i 1992¹⁴¹.

På trods af, at grundloven ikke indeholder et forbud mod tilbagevirkende kraft, så er der i dansk ret en formodning imod tilbagevirkende kraft¹⁴². Denne er blandt andet baseret på det fundamentale folkeretlige retssikkerhedsprincip, idet en borger skal kunne forudberegne sin retsstilling og indrette sig i tillid til gældende retsregler. O.A. Borum beskrev allerede i 1948, at: *”Den danske Grundlov indeholder intet udtrykkeligt forbud mod tilbagevirkning. Der er saaledes intet til hinder for at en ny lov, uden at komme i strid med Grundlovens ord, kan tillægge sig tilbagevirkende kraft. Men det maa antages at være et konstitutionelt princip, at der til beskyttelse af borgernes individuelle retssikkerhed ikke bør gives love tilbagevirkende kraft”*¹⁴³. Borum mente, at dette princip til dels virker som et almindeligt direktiv for lovgivningsmagten, og dels som en fortolkningsregel ved anvendelsen af nye love, og han antager, at dette medfører, at domstolene ikke kan tillægge en ny lov tilbagevirkende kraft, med mindre loven indeholder en udtrykkelig bestemmelse herom¹⁴⁴.

¹⁴⁰ Henrik Zahle: Dansk forfatningsret I, s. 318, og O.A. Borum: Lovkonflikter, s. 6.

¹⁴¹ EMRK blev inkorporeret i dansk ret ved lov. Nr. 285 af 29. april 1992.

¹⁴² Det fremgår tydeligt af den juridiske litteratur, at der foreligger en formodningsregel mod tilbagevirkende kraft, se bl.a. Germer: Statsforfatningsret s. 117ff.

¹⁴³ O.A. Borum: Lovkonflikter, s. 6.

¹⁴⁴ O.A. Borum: Lovkonflikter, s. 6.

5.3.2. Hjemmel til tilbagevirkende kraft

Formodningen imod tilbagevirkende kraft¹⁴⁵ medfører, at der kræves særlige holdepunkter for at udstede en lov med tilbagevirkende kraft. Disse holdepunkter behøver nødvendigvis ikke, at komme til udtryk i selve loven. Efter omstændighederne kan det være tilstrækkeligt, hvis de kan udledes af den pågældende lovbestemmelses (beskyttelses-) formål og eventuelt lovens forarbejder.

Kravene til holdepunkternes styrke og klarhed kan efter omstændighederne lempes, hvis indgrebet har en ringe intensitet.

Selskabsloven indeholder ikke en udtrykkelig bestemmelse, som tillægger loven tilbagevirkende kraft. I forarbejderne nævner moderniseringsudvalget, at loven finder anvendelse for allerede eksisterende kontrakter. Det bærende holdepunkt herfor er, at moderniseringsudvalget opfatter bestemmelsen som en præcisering af den hidtidige retsstilling. Derfor tages der ikke stilling til om loven tillægges tilbagevirkende kraft, og der udarbejdes ej heller overgangsregler.¹⁴⁶

I forhold til SL § 82 vanskeliggøres spørgsmålet om tilbagevirkende kraft yderligere fordi, der ikke før indførelsen af § 82 fandtes en lovbestemmelse, der regulerede spørgsmålet om ejeraftaler.

Ikke desto mindre må det være klart, at hvis der forligger en beskyttelsesværdig rettighed, så kan domstolene ikke uden lovhjemmel tillægge en ny lov tilbagevirkende kraft.

Ovenfor i afsnit 3 ses det, at SL § 82 kan betragtes som en ændring af retstilstanden, men før det fastslås, om loven ikke bør tillægges tilbagevirkende kraft, skal det undersøges, om der faktisk forelå en beskyttelsesværdig rettighed, som borgerne må anses at have haft berettigede forventninger til. Dette gøres med udgangspunkt i de intertemporale hovedprincipper, afsnit 6.

5.3.3. Ekspropriation

Grundloven giver ikke nogen lovmæssig beskyttelse i tilknytning til tilbagevirkende kraft, men det må overvejes om grundlovens § 73 om ekspropriation giver beskyttelse¹⁴⁷.

Det følger af grundlovens § 73, stk. 1, at ”Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning”.

Der er i retslitteraturen¹⁴⁸ enighed om, at § 73's begreb ”ejendomsret” må forstås vidt¹⁴⁹, således at man i hvert fald må medtage herunder ikke blot den fuldstændige umiddelbare ejendomsret til en genstand, men også de begrænsede delvise rettigheder.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Se *O.A. Borum*: Lovkonflikter, s. 6, og *Rohde*: Intertemporal kontraktsret, s. 34 ff.

¹⁴⁶ Bet. 1498/2008, s. 281ff.

¹⁴⁷ *Rohde*: Intertemporal kontraktsret, s. 39.

Som Claus Rohde angiver med dommen U 1961.373H¹⁵¹, er kontraktsrettigheder et retsbeskyttet gode¹⁵², ligeså vel som panterettigheder og immaterialrettigheder. At en forkøbsret er et retsbeskyttet gode fremgår af U 2001.915¹⁵³.

Advokatrådet fandt i deres høringssvar¹⁵⁴, at den tidligere retstilstand fungerede uproblematisk, og organisationen var imod at indføre en bestemmelse, der efter organisationens opfattelse for parterne i de eksisterende aftaler ville få karakter af et ekspropriativt indgreb og reelt ville fjerne det grundlag, mange investeringer har været foretaget på.

Afgørelsen af, om et indgreb i ejendomsretten har karakter af ekspropriation, må træffes ud fra en samlet vurdering, der foretages på grundlag af en række forskellige kriterier¹⁵⁵. Denne metode anvendes også i retspraksis¹⁵⁶.

Interessen samler sig navnlig om følgende fire kriterier¹⁵⁷:

- 1) Overførselskriteriet,
- 2) Kriteriet generel / konkret,
- 3) Causa-kriteriet,
- 4) Intensitetskriteriet.

Ad 1) *Overførselskriteriet* går ud på, at der foreligger ekspropriation, når den rettighed, som indehaveren mister, overføres til et andet retssubjekt¹⁵⁸. Dette kriterium dækker den klassiske ekspropriationssituation, hvor en fast ejendom, der er privatejet tvangsmæssigt overføres til en offentlig myndighed.

Ved indførelsen af SL § 82 mister den kapitalejer, der er part i en ejerftale sin mulighed for at gøre de rettigheder, der følger af ejerftalen gældende på generalforsamlingen. Men idet selskabet ikke som sådant bliver tillagt flere rettigheder, så er der ikke tale om, at rettighederne direkte overføres til selskabet.

---

¹⁴⁸ Se bla. *Poul Andersen* s. 717 ff, *Germer* s. 269 ff og *Zahle* 3, s. 18ff.

¹⁴⁹ *Germer*: Statsforfatningsret, s. 238.

¹⁵⁰ Karnovs note 204 til L1953-06-05 nr. 169: Grundloven.

¹⁵¹ U 1961.337 H: En lejers beskyttelse efter den dagældende lejeloves regler om erhvervsbeskyttelse måtte anses for et formuegode, for hvis bortfald som følge af ekspropriation lejeren har krav på erstatning.

¹⁵² *Rohde*: Intertemporalkontraksret, s. 39 ff.

¹⁵³ *Germer*: Statsforfatningsret, s. 238.

¹⁵⁴ Advokatrådets høringssvar af 19. januar 2009.

¹⁵⁵ *Max Sørensen*: Statsforfatningsret, s. 412-413.

¹⁵⁶ *Germer*: Statsforfatningsret, s. 242.

¹⁵⁷ *Germer*: Statsforfatningsret, s. 242-243.

¹⁵⁸ *Germer*: Statsforfatningsret, s. 242.

Max Sørensen påpeger, at kriteriet imidlertid ikke er afgørende i alle tilfælde¹⁵⁹. Der kan være tilfælde, hvor en ejer beholder sin ejendomsret, men blot begrænses i sin råden¹⁶⁰. Sådanne tilfælde kan ligeledes betragtes som ekspropriation, hvis flere af de andre kriterier også vægter herfor.

Ad 2) Kriteriet ”generelt - konkret” går ud på, at den omstændighed, at et indgreb rammer generelt, trækker i retning af, at der ikke er tale om ekspropriation, mens den omstændighed, at et indgreb er konkret, trækker i retning af, at indgrebet har karakter af ekspropriation¹⁶¹.

Som det ses nedenfor er den rettighed der følger af en ejerftale individuel, men indførelsen af § 82 påvirker kapitalejere i mere end 100.000 aktie- og anpartsselskaber, og derfor er den som udgangspunkt af generel karakter. Men såfremt bestemte kapitalejere rammes atypisk hårdt af en generel retsforskrift, så kan den alligevel være omfattet af ekspropriationsbeskyttelsen¹⁶².

Ad 3) Causa-kriteriet findes i flere varianter, men det går ud på, at der er visse ejendomsindgreb, der ikke bør betragtes som ekspropriation. Det gælder f.eks. når ekspropriation sker på grund af det pågældende ejendomsgrades farlighed el.lign.¹⁶³

Dette er ikke relevant at diskutere i forhold til ejerftaler, da en ejerftale ikke udgør en trussel mod andres person eller ejendom.

Ad 4) Intensitetskriteriet går ud på, at indgreb af ringe intensitet normalt ikke bør betragtes som ekspropriation¹⁶⁴.

I forhold til ejerftaler, der ses i adskillige variationer, kan man ikke generelt sige, at indførelsen af § 82, er så intensivt, at der alene på baggrund af dette foreligger ekspropriation.

Som vi blandt andet så ovenfor i U 1923.636H¹⁶⁵, hvor en ejerftale blev afgørende for et selskabs likvidation, kan det have stor betydning for de øvrige kapitalejere, at de kan håndhæve deres ejerftale over for selskabet. Det er dog ikke alle situationer, der vil være så klare. Der vil ofte være hensyn at tage til begge parter i en tvist, og intensitetskriteriet kan derfor ikke fastslås generelt for alle ejerftaler.

---

¹⁵⁹ Max Sørensen: Statsforfatningsret, s. 408.

¹⁶⁰ Max Sørensen: Statsforfatningsret, s. 408.

¹⁶¹ Germer: Statsforfatningsret, s. 242.

¹⁶² Germer: Statsforfatningsret, s. 242.

¹⁶³ Germer: Statsforfatningsret, s. 243.

¹⁶⁴ Max Sørensen: statsforfatningsret, s. 408-409.

¹⁶⁵ Refereret i afsnit 3.4.1.

Efter gennemgangen af de fire afgørende kriterier kan Advokatrådets opfattelse af, at der er tale om ekspropriation i forbindelse med indførelse af SL § 82¹⁶⁶ diskuteres.

De fire kriterier stiller forholdsvis strenge krav til indgrebets karakter, og hvorvidt indgrebet i kapitalejernes mulighed for håndhævelse af en ejerftale kan anses, at være tilstrækkeligt konkret og intensivt må bedømmes ud den enkelte aftale, hvor der yderligere må lægges vægt på aftalens indhold, konsekvensen heraf og særligt parternes berettigede forventninger. Sidstnævnte undersøges nedenfor i afsnit 6.3 under de intertemporale hovedprincipper.

5.4. Forarbejderne til selskabslovens § 82 i forhold til tilbagevirkende kraft

Ægte tilbagevirkende kraft foreligger alene, hvor en lov knytter retsvirkninger til forhold, der er afsluttede på virkningstidspunktet.

Det må derfor afvises, at der med SL § 82 kan være tale om ægte tilbagevirkende kraft, idet retsvirkningerne af § 82 ikke knytter sig til kendsgerninger, der ligger før lovens kundgørelse, hvilket vil sige, at § 82 ikke er tillagt virkning fra et tidligere tidspunkt end håndhævelsestidspunktet.

Indholdet af § 82 får som nævnt virkning *for* fremtiden for de aftaler, der kan defineres som en ejerftale.

I den situation hvor man har et løbende kontraktforhold, såsom en ejerftale, der er indgået før en lovs ikrafttræden, vil man umiddelbart anvende betegnelsen ”uægte tilbagevirkende kraft”.

Denne version af tilbagevirkende kraft, er dog efter Claus Rohdes opfattelse¹⁶⁷ misvisende. Han mener, at hvis en ny lov finder anvendelse på eksisterende retsforhold for fremtiden, er der definitivt ikke tale om tilbagevirkende kraft.

En lovændring, der griber ind i løbende retsforhold, kan dog give anledning til samme betænkeligheder som lovgivning med ægte tilbagevirkende kraft, særligt hvis man ser dette forhold i sammenhæng med autentisk fortolkning¹⁶⁸.

Autentisk fortolkning anvendes, når en ny lov fastslår indholdet af en tidligere retsregel eller retstilstand. Hvis den nye lov alene er en kodificering af gældende ret, opstår der ikke noget problem i forhold til det materielle indhold af loven. Hvis der derimod er tale om, at retstilstanden i større eller mindre omfang ændres ved, at den nye lov bindende fortolker eksisterende love eller retsprincipper, så kan spørgsmålet om tilbagevirkende kraft opstå.

¹⁶⁶ Advokatrådets høringssvar af 19. januar 2009.

¹⁶⁷ Rohde: Intertemporal kontraktsret s. 36.

¹⁶⁸ Autentisk fortolkning er en særlig form for tilbagevirkende kraft, Rohde: Intertemporal kontraktsret s. 36.

Autentisk fortolkning anvendes ifølge Claus Rohde ikke i praksis – i hvert fald ikke i sin rene form. Men en variant af autentisk fortolkning er den udlægning af gældende ret, som findes i forarbejderne.

Anvendelse af forarbejderne til forståelse af en lovtekst kan, jf. Bo Von Eyben¹⁶⁹, undertiden betegnes som subjektiv fortolkning, idet han hentyder til, at denne metode giver udtryk for lovgiverens vilje. Dette er dog blevet kritiseret¹⁷⁰, idet forarbejderne ikke nødvendigvis giver udtryk for lovgiverens vilje på samme måde, som ved afstemning og stadfæstelse af et lovforslag. Derfor er det klart, at lovforarbejderne ikke med bindende virkning kan fortolke gældende regler.

I praksis findes der dog en hel del eksempler på, at lovmotiver er blevet tillagt vægt ved fortolkning af gældende ret.¹⁷¹

På trods heraf er det stadig tvivlsomt, om det er tilrådeligt, at domstolene i deres afgørelser henviser til lovens motiver frem for selve lovteksten. W. E von Eyben kritiserer den omfattende brug af lovmotiver i sin artikel "Registrering af retskildeafgørelser"¹⁷². Han angiver i artiklen, at når man er ved at stille motivudtalelser på linje med lovens egne ord, er motivdyrkelsen gået over gevind, og at det i den forbindelse er væsentligt at erindre, at lovmotiverne i et stort omfang er genstand for en række ufuldstændige overvejelser.

Man kan derfor ikke forlange eller forvente, at folketingets medlemmer går så dybt ind i disse overvejelser, at de kan tillægges samme betydning som den endelige lovtekst.

I overensstemmelse hermed er W. E von Eybens konklusion, at domstolene i mindre grad burde dyrke motiver, men i stedet koncentrere kræfterne om forståelsen af lovens ord og konsekvenserne af en afgørelse i den ene eller den anden retning.

Navnlig mener han, at man burde se helt bort fra motiverne, hvis der ikke med klarhed kan udledes noget af den¹⁷³.

I sin artikel "Fortolkning med og mod lovmotiverne"¹⁷⁴ fremfører Landsretssagfører I. A Strobel også det synspunkt, at domstolene uden at skele til motiverne burde holde sig til lovteksten alene.

Men som han selv anfører, så er dette ikke realistisk. I tvivlstilfælde må man anerkende, at domstolene udnytter den mulighed, der ligger i forarbejderne, idet dommerne herigennem kan få afklaring omkring lovgivers ønske bag en bestemt lov. Det er netop mest hensigtsmæssigt, at en afgørelse

---

¹⁶⁹ *Bo von Eyben*, Juridisk ordbog, s. 224.

¹⁷⁰ *Bo von Eyben*, Juridisk ordbog, s. 224.

¹⁷¹ *Rohde*: Intertemporalkontraktret, s. 37.

¹⁷² *W.E von Eyben* U 1994B.365.

¹⁷³ *W.E von Eyben* U 1994B.365 "Registrering af retskildeafgørelser".

¹⁷⁴ *I. A Strobel* SPO 1995.110.

ikke medfører konsekvenser, som ikke har været lovgivers intention, jf. f.eks. U 1993.371¹⁷⁵, hvor dommen, uden hensyntagen til forarbejderne, ville have ført til en beskatning, som lovgiveren ifølge flertallet i Højesteret ikke ønskede.

Det må herefter antages at være klart, at selvom forarbejderne kan give anledning til både forståelse og misforståelse af en lovtekst, så må det i langt de fleste tilfælde være formålstjenligt, at domstolene ved fortolkning af en lov kan lægge vægt på motiverne.

Der kan således ikke herske tvivl om, at udlægningen i lovens forarbejder må anses at få betydning ved fortolkning af loven, især når lovmotiverne helt eller delvist bliver manifesteret i selve lovteksten.¹⁷⁶

Formodningen imod tilbagevirkende kraft beskytter alene imod ændringer til ugunst for borgerne.

Som det blev beskrevet ovenfor i afsnit 5.3.2. kræves der særlige holdepunkter for, at en lov må tillægges tilbagevirkende kraft. Det eneste konkrete holdepunkt for, at SL § 82 kan tillægges tilbagevirkende kraft i forhold til de allerede eksisterende ejerftaler, findes i forarbejderne, hvor moderniseringsudvalget fastslår, at for langt hovedparten af de eksisterende ejerftaler, vil SL § 82 alene vil være en kodificering af den gældende retstilstand¹⁷⁷.

Idet loven er tavs omkring tilbagevirkende kraft må forarbejderne, som påvist ovenfor, netop anvendes til at forstå lovens formål. Og det er netop af forarbejderne man kan udlede, at loven får virkning for de eksisterende ejerftaler. Men hvis forarbejdernes fortolkning er fejlslagt, og uden videre ligges til grund for lovens udformning, så kan man også på baggrund heraf anse loven for tillagt tilbagevirkende kraft.

Loven får således tilbagevirkende kraft, såfremt det kan konstateres, at der foreslå en beskyttelsesværdig rettighed før lovens indførelse, se nedenfor.

---

¹⁷⁵ U 1993.371: Investeringsforening, I, påstod Skatteministeriet, S, tilpligtet at anerkende, at ændring af investeringsforeningen fra status som akkumulerende til status som udloddende skattemæssigt skal behandles i henhold til selskabsskattelovens § 5 C. S påstod frifindelse og anførte, at statusændringen var omfattet af selskabsskattelovens § 5, stk. 4. Landsretten frifandt S, men Højesteret tog med stemmerne 4-1 I's påstand til følge.

¹⁷⁶ Se også *Peter Blume*: Juridisk metodelære: en indføring i rettens og juraens verden, s. 81, hvor han anfører,. At det som alt overvejende hovedregel må forudsættes, at der er en tydelig forbindelse mellem lovtekst og forarbejder.

¹⁷⁷ Bet 1498/2008, side 282.

6. Intertemporale hovedprincipper

6.1. Ikrafttrædelsestidspunkt og overgangsregler

Den tidsmæssige udstrækning af en lovregel må fastlægges ved en konkret fortolkning af ikrafttrædelsesbestemmelsen.

Det tidspunkt for ikrafttræden, som er reguleret efter loven, må ifølge Henrik Zahle sættes i forhold til de stadier, hvori de pågældende retsforhold udvikler sig. Henrik Zahle påpeger, at "*en tidsmæssig fiksering af en ikrafttræden må suppleres med en angivelse af, hvad det er for et stadium i retsforløbet, som skal være afgørende for de nye reglers anvendelse, eller hvordan man skal bedømme bestående tilstande, som ikke tidsmæssigt kan placeres enten før eller efter ikrafttrædelsestidspunktet.*"¹⁷⁸. Dette skal ses i sammenhæng med betydningen af ejerftalers vedvarende karakter, jf. afsnit 6.3.2.1. samt afsnit 7. om tilknytningsmomentet.

En lov kan indeholde en overgangsbestemmelse, der enten udelukker anvendelse af den nye lovbestemmelse i en given periode eller lader den nye lov finde anvendelse i videre omfang, end hvad der ellers ville følge af almindelige intertemporale principper¹⁷⁹.

Ofte er problemet, at loven ikke indeholder en fyldestgørende overgangsbestemmelse, eller at der ikke er taget hensyn til det intertemporale problem i ikrafttrædelsesbestemmelsen.

SL § 372 fastlægger, at Økonomi- og Erhvervsministeren fastsætter tidspunktet for lovens ikrafttræden. Det fremgår af bestemmelsens stk. 2, at ministeren kan fastsætte særlige overgangsregler for de selskaber, herunder medarbejdere, der er omfattet af loven og selskabsorganer samt disses opgaver.

I lovforslaget til selskabsloven¹⁸⁰ nævner man alene, at "*visse af de ændringer der følger af den nye lov, berører de nuværende ordninger på en sådan måde, at der er behov for overgangsordninger.*"

På trods af de ovenstående praktiske eksempler på, at en ejerftale har fået virkning for selskabets beslutningsorganer, så er den nye bestemmelse i § 82 efter Erhvervs- og Selskabsstyrelsens opfattelse alene en kodificering af den gældende retstilstand om, at ejerftaler ikke er bindende for selskabet og de beslutninger, der træffes på kapitalsselskabernes generalforsamling.

Der er derfor heller ikke udformet overgangsbestemmelser til lovens § 82 i ikrafttrædelsesbekendtgørelsen¹⁸¹.

---

¹⁷⁸ Zahle: Dansk forfatningsret I, s. 314ff.

¹⁷⁹ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 49.

¹⁸⁰ LFV 2009-05-29 nr.170.

¹⁸¹ "Vejledning om ejerftaler" Udgivet af Erhvervs og selskabsstyrelsen. Juli 2010.

Der foreligger ikke nogle nærmere bidrag til fortolkningen af de intertemporale spørgsmål i forbindelse med ikrafttrædelsesbestemmelserne. Moderniseringsudvalget berører spørgsmålet om den tidsmæssige udstrækning af lovbestemmelsen idet moderniseringsudvalget finder, at retstilstanden ikke kan anses at have været anderledes *før* den nye lovs ikrafttræden, og at der således ikke foreligger en lovændring¹⁸².

Dette anfægtes dog i dette speciales afsnit 3, og såfremt forarbejderne til en ny lov er i strid med almindelige intertemporale principper, kan de ikke uden videre lægges til grund, se afsnit 5.4.

I stedet må spørgsmålet løses konkret ved inddragelse af alle relevante fortolkningsbidrag, herunder den almindelige intertemporale ret, som fremgår af nedenstående fortolkningsbegreber.

6.2. Selskabslovens anvendelse

I overensstemmelse med ovenstående om kundgørelse og ikrafttræden (afsnit 5.1), gælder der i dansk ret et overordnet princip om lovs øjeblikkelige anvendelse. Med dette forstås, at en ny lovbestemmelse finder anvendelse på alle fremtidige forhold, hvis retsstiftende kendsgerninger tidsmæssigt ligger efter lovens ikrafttrædelse¹⁸³.

Baggrunden for dette fortolkningsprincip er for det første, at lovgivningsmagten må antages at foretrække den nye regulering frem for den eksisterende, og for det andet at hensynet til lige behandling taler for, at reglen anvendes på alle fremtidige forhold¹⁸⁴.

Der er ikke indsat en bestemmelse i selskabsloven, der ændrer dette princip, og den nye lov vil som udgangspunkt finde anvendelse for fremtiden for en allerede eksisterende kontraktsretlig aftale¹⁸⁵.

I sin belysning af intertemporal kontraktsret pointerer Claus Rohde¹⁸⁶, at en ny lov derimod ikke bør finde anvendelse på den del af det løbende retsforhold, der allerede er afsluttet, herunder spørgsmål vedrørende en kontrakts indhold. Det vil sige; parternes rettigheder, forpligtelser og retsvirkninger eller andre forhold der knytter sig til kontraktens indgåelse samt gyldighed på indgåelsestidspunktet.

---

¹⁸² Bet. 1498/2008, s. 281ff.

¹⁸³ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 50.

¹⁸⁴ Ross: Dansk forfatningsret 1, s. 340.

¹⁸⁵ O.A. Borum: Lovkonflikter, s. 10.

¹⁸⁶ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 58 ff.

Princippet om loves øjeblikkelige anvendelse er uden videre blevet lagt til grund i dansk ret, og har ikke skabt diskussion hos domstolene¹⁸⁷. De praktiske problemer opstår derimod ved anvendelse af undtagelserne hertil og fastlæggelse af det relevante tilknytningsmoment, se afsnit 7.

6.3. Beskyttelse af borgernes forventninger

Retssikkerhedsprincippet er i intertemporal ret garant for sikring af partsautonomien og borgernes handlefrihed ud fra den grundlæggende betragtning, at ingen skal skuffes i sine berettigede forventninger til retsordnen¹⁸⁸.

Forventningsbeskyttelsen indeholder blandt andet det element, at borgerne må kunne handle i tillid til, at deres handlinger og undladelser ikke indebærer konsekvenser, som ikke kunne forudses på handlingstidspunktet.

Dette objektive beskyttelsesmoment varetages blandt andet ved at nægte lovgivning med tilbagevirkende kraft.

For at formodningen mod tilbagevirkning overhovedet bliver aktuelt er det nødvendigt, at tidsfæste faktum for derved, at fastslå om et forhold er afsluttet eller fremtidigt.

Et andet beskyttelses element er, at borgerne må kunne stole på, at deres rettigheder efter gældende ret ikke berøves dem, uden at de har mulighed for at afværge dette¹⁸⁹.

Denne beskyttelse af borgernes forventninger er af blandt andet af Max Sørensen, blevet beskrevet som,¹⁹⁰ ”at de ældre love stadig kan være afgørende, når der i dag skal tages stilling til en persons indfødsret. Dette beror på den almindelige intertemporale regel, at retsvirkningen af en begivenhed bedømmes efter den lovgivning, der gjaldt, da begivenheden indtrådte.”. Han beskriver nærmere, at: ”retsvirkninger af et ægteskabs indgåelse afhænger af reglerne, der gjaldt, da ægteskabet blev indgået, o. s. v. Kun hvis en lov indeholder afvigende bestemmelser og tillægger sig selv tilbagevirkende kraft, kan resultatet blive et andet.”¹⁹¹

Som nævnt tidligere, forelå der ingen materiel lovbestemmelse vedrørende ejeraftaler før indførelsen af SL § 82, og derfor er det væsentligt mere kompliceret at fastslå, om der med indførelsen af § 82 foreligger en ændring i borgernes retsstilling og dermed et brud på retssikkerhedsprincippet.

¹⁸⁷ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 51.

¹⁸⁸ O.A. Borum: Lovkonflikter, s. 14 og tilsvarende Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 59.

¹⁸⁹ Frede Castberg: Grunnlovens forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft, s. 51.

¹⁹⁰ Max Sørensen: Statsforfatningsret, 2. udg. v/Germer, s. 434 –Max Sørensens diskussion omkring indfødsretten.

¹⁹¹ Max Sørensen: Statsforfatningsret, 2. udg. v/Germer, s. 436.

Sondringen mellem tilbagevirkende kraft og princippet om loves øjeblikkelige anvendelse på bestående retsforhold har været anset som et spørgsmål om beskyttelse af velerhvervede rettigheder¹⁹², hvorfor dette skal undersøges nærmere nedenfor.

6.3.1. Velerhvervet rettighed

Ved beskyttelse af velerhvervede rettigheder forstås, at en ret, der er anerkendt efter den hidtidige retstilstand, ikke forringes ved et senere lovindgreb.¹⁹³

Claus Rohde påpeger, at hvis man ser på forholdet i en snæver forstand, så er en rettighed kun velerhvervet, hvis den er beskyttet af grundlovens § 73 om ekspropriation.¹⁹⁴

I advokatrådets hørings svar er det blevet gjort gældende, at SL § 82 er et ekspropriativt indgreb. Det anfægtes dog i dette speciale i afsnit 5.3.2.

Ikke desto mindre fremhæves spørgsmålet traditionelt i en bredere forstand¹⁹⁵, hvor der inddrages en række forskellige forhold til støtte for, at en rettighed har en sådan bestemt og individuel karakter, at rettigheden i en vis udstrækning er beskyttet mod lovændringer, selv om disse alene regulerer forholdet for fremtiden.

Der har flere steder, blandt andet i tysk retsteori, været givet gode bud på, hvornår en rettighed kan defineres som en ”velerhvervet rettighed”.

Savigny¹⁹⁶ lagde op til en sondring mellem regler om erhvervelse af rettigheder og regler om rettens eksistens¹⁹⁷.

Denne sondring byggede på en erkendelse af den forskellige tidsmæssige struktur, men Savigny syntes alligevel ikke at være opmærksom på de specielle problemer, som vedvarende kontrakter kan give anledning til. Han anså kontraktsrettigheder for at være tidsfæstet til det bestemte tidspunkt for kontraktens indgåelse.¹⁹⁸

Savignys teori har fået stærk kritik af blandt andet Pfaff og Hoffmann, som fokuserer på tre par modsatrettede egenskaber, som love kan have¹⁹⁹.

---

¹⁹² A.O. Borum: Lovkonflikter, s. 15.

¹⁹³ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 89.

¹⁹⁴ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 89 ned.

¹⁹⁵ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 90.

¹⁹⁶ Carl Fredrich von Savigny - Se bl.a. ”System des heutigen römischen rechts” 1841-49, bind VIII, s. 28 ff. Om Savignys lære om retsforholdets sæde.

¹⁹⁷ Castberg: Grunnlovens forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft, s. 90ff.

¹⁹⁸ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 90 og 91.

¹⁹⁹ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 92.

Ifølge de to teoretikere kan regler være enten deklatoriske eller præceptive, rettigheder tidsbegrænsede eller tidsubegrænsede, og retsforhold have individuelt eller stereotypt præg.²⁰⁰

Ud fra disse tre egenskaber, hvor hvert par udgør yderpunkterne på en skala for forholdets beskyttelsesværdighed, må det afgøres, om en ny lovbestemmelse krænker de berørte parteres berettigede forventninger. Hvis det er tilfældet, må den eksisterende rettighed fritages for den nye regulering.²⁰¹

Denne tilgang er mere anvendelig end Savignys mere abstrakte begreber, men imidlertid bliver også opdelingen i forskellige rettigheder abstrakt og giver alligevel ikke anvendelig vejledning i løsningen af de intertemporale problemer i forhold til ejeraftaler, der er vedvarende kontraktsforhold.

I sin behandling af intertemporale problemer sonderer Borum imellem et retsforholds stiftelse eller ophør, der reguleres af gammel lov, og et retsforholds indhold og retsvirkninger, der gribes af ny lovregulering²⁰². Dog vil Borum, når det drejer sig om vedvarende kontrakter, som udgangspunkt lade de på kontraktsindgåelsestidspunktet gældende regler være udslagsgivende – også vedrørende fastlæggelse af aftalens indhold²⁰³.

Sondringen mellem reguleringen af rettigheders stiftelse og indhold kan forklare den kendsgerning, at ejendomsrettens indhold varierer i takt med skiftende lovgivning, men den samme forklaring er utilstrækkelig med hensyn til kontraktsforhold²⁰⁴.

Det er særligt et problem, når det skal forklares, i hvilket omfang en ny lov kan anvendes på en vedvarende kontrakt.

Her er det generelt vanskeligt at afgøre, om der er tale om et problem vedrørende stiftelse eller vedrørende indholdet. Der kan ikke uden særlige holdepunkter gøres indgreb i allerede stiftede rettigheder, men det kan på den anden side heller ikke være rigtigt, at vedvarende kontrakter altid er fritaget for senere regulering.

Fastlæggelsen af tilknytningsmomentet må således ske ud fra en vurdering af lovens reguleringsgenstand og ikke ud fra abstrakte begreber som ovenstående.

For at fastlægge tilknytningsmomentet må man se på samspillet mellem de intertemporale regler og indholdet af lovens materielle bestemmelse.

Læren om velerhvervede rettigheder kan således alene anses som et hjælpemiddel til at afgøre, om der foreligger tilbagevirkende kraft. Læren skal anvendes i sammenhæng med andre momenter,

---

²⁰⁰ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 93.

²⁰¹ Castberg: Grunnlovens forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft, s. 93.

²⁰² O.A. Borum: Lovkonflikter, s. 11.

²⁰³ Se Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 94, hvor han beskriver, at Borums sondring modificeres.

²⁰⁴ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 95

såsom for eksempel betydningen af, om en kontrakt er vedvarende, og om der grundlæggende foreligger en rettighed, som er beskyttelsesværdig.

6.3.2. Indeholder en ejeraftale beskyttelsesværdige rettigheder?

Det er ikke enhver retsposition, der kan betegnes som en rettighed²⁰⁵.

For at en retsposition er beskyttet efter de intertemporale principper, skal der være tale om en subjektiv ret, altså en rettighed der har individuel og eksklusiv karakter.

De såkaldte allemandsrettigheder, der følger af lov, vil således sjældent være beskyttelsesværdige²⁰⁶, men rettigheder, som er erhvervet ved en persons egne handlinger eller begivenheder med særlig tilknytning til det enkelte forhold, vil derimod nyde beskyttelse.²⁰⁷

Et kerneområde for subjektive rettigheder er kontraktsrettigheder, såsom en ejeraftale, der er stiftet ved aftalens indgåelse²⁰⁸, hvor indholdet som udgangspunkt er fastlagt for hele kontraktens løbetid.

Indgreb i aftalers indhold vil som udgangspunkt kræve, at loven har tilbagevirkende kraft²⁰⁹, med mindre kontrakten giver mulighed for løbende ændringer. I modsat fald tilsidesættes de forventninger, som aftalen er indgået på baggrund af, og en ændret regulering kan forskubbe den balance i aftalen, som parterne har forudsat.

Aftalens varighed og indhold, herunder mulighed for opsigelse og ændring af aftalen, har væsentligt betydning for, om den konkrete aftale indeholder beskyttelse imod ændringer i lovgrundlaget.

6.3.2.1. Betydningen af aftalers vedvarende karakter

En ejeraftale er oftest en vedvarende kontrakt²¹⁰, forstået på den måde, at en ejeraftales formål ikke er udtømt ved brug, og som oftest ikke har en udløbsdato, men løber indtil samarbejdet mellem parterne ophører²¹¹.

Udgangspunktet i dansk kontraktsret er, at når en rettighed følger af en kontrakt, er rettighedserhvervelsen typisk definitiv, sådan forstået, at den pågældende ret består i hele kontraktens levetid.²¹²

---

²⁰⁵ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 96 ff.

²⁰⁶ Castberg: Grunnlovens forbud måt å gi lover tilbakevirkende kraft og O.A. Borum: Lovkonflikter, s. 16.

²⁰⁷ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 96ff.

²⁰⁸ Ejeraftalens indgåelse er i sig selv et interessant spørgsmål, men problemstillingen i dette speciale bygger på problematikken i forhold til ejeraftaler, der er gyldigt indgået. Mere om skriftlig, mundtlig og stiltiende indgåelse af en ejeraftale, læs *Kruhl*: Ejerftaler Bind 1, 2010, s. 138 ff.

²⁰⁹ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 96.

²¹⁰ Mere om vedvarende kontrakter, se *Mads Bryde Andersen*: Grundlæggende aftaleret, s. 21.

²¹¹ Der kan naturligvis være tale om, at ejeraftalen tager sigte på opfyldelse af ét eller flere entydige mål f.eks. hvis den vedrører et joint venture selskab med et særligt formål (f.eks. opførelse af en bro, skole eller lign. Byggeprojekt) se *Kruhl*: Ejerftaler Bind 2, s. 354.

Når der er tale om et vedvarende kontraktsforhold, må dette udgangspunkt dog ofte modificeres, idet vedvarende kontrakter som regel kan opsiges eller ændres efter en bestemt varslings²¹³. Dette betyder, at den tidsmæssige udstrækning af rettigheder og pligter efter omstændighederne er begrænset, enten fordi kontrakten ophører eller mere centralt, fordi kontrakten kan ændres uden derved at ophøre.

I det omfang, en rettighed er tidsmæssigt begrænset, vil en lovændring der griber ind i retten efter udløbet af "beskyttelsesperioden" ikke være tillagt tilbagevirkende kraft²¹⁴. En ejerftale er i sin natur ikke tidsmæssigt begrænset²¹⁵, idet den som sagt ikke udtømmes ved opfyldelse, som f.eks. en købekontrakt, og der er sjældent aftalt en tidsmæssig begrænsning i en ejerftale. Fokus skal derfor rettes mod, hvilken betydning opsigelsesadgang og mulighed for varslings af vilkårsændringer får i forhold til rettighedens udstrækning.

6.3.3. Tilbagevirkende kraft i forhold til ændring og opsigelse af en aftale

Beskyttelse mod tilbagevirkende kraft forudsætter, at der sker indgreb i en *rettighed*, og som det ses ovenfor, er ikke enhver forventning til en rettighed beskyttet mod ændringer.

Opsigelsesadgang og varslings af ændringer får stor betydning ved vurderingen af, om der foreligger en rettighed, der kan beskyttes. Når en kontrakt kan opsiges eller ændres væsentligt af aftaleparterne, kan et lovmæssigt indgreb som hovedregel gøres uden tilbagevirkende kraft, idet kontrakten allerede på grund af ændringsadgangen kan få et andet indhold, end parterne havde forudsat.

I intertemporal kontraktsret opstiller Claus Rohde to betingelser for indgreb i eksisterende kontrakter: 1) medkontrahenten kan opsiges kontrakten, og 2) den berørte kontraktspart kan selv opsiges kontrakten, inden ændringen kan træde i kraft.²¹⁶

I modsat fald tillægges loven efter Claus Rohdes opfattelse tilbagevirkende kraft²¹⁷. Han påpeger i den henseende, at hvis medkontrahenten ikke har opsigelsesadgang gøres allerede af den grund indgreb i rettigheder, der ellers ville bestå i hele kontraktens løbetid²¹⁸.

---

²¹² Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 98.

²¹³ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 97.

²¹⁴ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 97.

²¹⁵ Se *Mads Bryde Andersen*: Enkelte transaktioner, s. 66, hvor han skriver, at ejerftalens særlige karakter medfører, at den typisk vil være uopsigelig i kapitalejernes ejertid, se nærmere herom, afsnit 6.3.3.2.

²¹⁶ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 110.

²¹⁷ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 110.

²¹⁸ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 109.

Med disse betingelser sigter forfatteren til kontraktsforhold, hvor to parter udveksler ydelser, og de opstillede betingelser kan derfor ikke overføres direkte på ejeraftaler, hvor der ofte indgår mere end to parter, samt hvor der ikke er tale om en udveksling af ydelser, men en regulering af kapitalejernes beføjelser for eksempel de forvaltningsmæssige beføjelser. Se nærmere herom ovenfor under afsnit 2.2.2.

En væsentlig forskel på en ejeraftale og for eksempel en kontrakt mellem to handelsmænd er, at en ejeraftale er baseret på et fælles ejerskab af et kapitalselskab og ikke på en udveksling af ydelser.

I en ejeraftale bortfalder medkontrahentens pligt til fortsat at opfylde aftalen ikke nødvendigvis såfremt en af de medkontraherende parter opsiges deres medlemskab af aftalen. Ofte vil de andre kapitalejere netop videreføre kontrakten på trods af en af parternes opsigelse/udtræden af aftalen.

Selvom de to betingelser, Claus Rohde opstiller²¹⁹, ikke kan anvendes direkte på ejeraftaler, så må det alligevel udledes heraf, at der er en formodning for, at der er tale om tilbagevirkende kraft, såfremt en materiel lovregel griber ind i et forhold, der er indeholdt i en ejeraftale, der ikke kan ændres eller opsiges.

6.3.3.1. Adgang til vilkårsændring

En konsekvens af princippet om aftalers bindende virkning "pacta sunt servanda" er, at en (ejer)aftale som udgangspunkt alene kan ændres, såfremt der er enighed herom blandt aftaleparterne²²⁰. Således vil en part i en ejeraftale som udgangspunkt ikke kunne risikere, at de medkontraherende parter ændrer aftalen imod dennes vilje.

Martin Chr. Kruhls empiriske undersøgelse har dog vist, at der i relativt mange tilfælde tages stilling til spørgsmålet om aftaleændring i en ejeraftale.²²¹

I denne forbindelse fremhæver han navnlig de tre følgende klausuler:

1. *Klausuler om formkrav til ændringer*, hvor ejeraftalen typisk kan ændres, såfremt det sker skriftligt. Formålet med denne klausul er, at man kan begrænse risikoen for en eventuel fremtidig tvist om, hvorvidt ejeraftalen kan siges at være ændret.

---

²¹⁹ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 109.

²²⁰ Kruhl: Ejerftaler Bind 1, s. 234

²²¹ Kruhl: Ejerftaler, Bind 1, s. 234

2. *Klausuler om majoritetskrav til ændringer*, hvor ejerftalen kan ændres hvis en vis majoritet taler herfor. Med denne klausul lempes man det aftaleretlige princip, sandsynligvis fordi man ikke ønsker, at en minoritet kan nedlægge veto mod aftaleændringer, som majoriteten måtte være enige om.
3. *Klausuler om mulighed for genforhandling*, hvor parterne på et givent tidspunkt er forpligtede til at genforhandle ejerftalen. Dette kan have sin berettigelse i, at fremtiden ikke kan forudses, og at en ejerftale derfor, kan have behov for at blive fornyet.

Ad 1) Martin Chr. Kruhl gør gældende, at den førstnævnte klausul ikke kan opfylde sin egen hensigt, idet den efter de almindelige aftaleretlige principper senere kan ophæves eller ændres ved mundtlig eller stiltiende aftale²²². På trods af at klausulen således gyldigt kan indgås, jf. aftalelovens § 1, 2. pkt., der netop lader reglerne om aftaleindgåelse være deklatoriske²²³, kommer den på kollisionskurs med udgangspunktet om, at en aftale altid kan erstattes af en anden aftale.

Men som Martin Chr. Kruhl også selv antyder, er dette synspunkt noget bombastisk, idet man må antage, at klausulens retlige værdi består på grund af dens indføjelse i aftalen, og at den part, der gør gældende, at aftalen er ændret ved senere mundtlig eller stiltiende aftale vil skulle løfte en tung bevisbyrde²²⁴.

Denne klausul anfægter dog ikke det aftaleretlige princip i ejerftalen i så høj grad som den nedenstående klausul. Man må netop antage, at en ændring af ejerftalen, formkrav eller ej, stadig kræver enighed blandt parterne.

Ad 2) Klausulen om majoritetskrav til ændringer anfægter derimod den ovenfor fremsatte påstand om, at man ikke som part i en ejerftale skal tåle, at andre aftaleparter ændrer aftalen uden ens accept.

Set fra et minoritetssynspunkt kan en sådan klausul således skabe vanskeligheder, og grundprincippet om, at aftalen skal holdes, bliver de facto illusorisk for minoriteten, hvis varetoret bliver tilsidesat. På trods heraf indebærer aftalefriheden, at klausuler, om majoritetskrav til ændringer, som udgangspunkt er gyldige, og alene kan tilsidesættes efter aftalelovens generalklausul i § 36.²²⁵

---

²²² Kruhl: Ejerftaler, Bind 1, s. 235.

²²³ Bryde Andersen: Grundlæggende aftaleret, s. 235.

²²⁴ Kruhl: Ejerftaler, Bind 1, s. 235 og Bryde Andersen: Grundlæggende aftaleret, s. 228.

²²⁵ Kruhl: Ejerftaler Bind 1, s. 234ff.

Ad 3) Klausulen om genforhandling sikrer, at parterne efter en given periode aktivt overvejer, hvorvidt den foreliggende regulering er hensigtsmæssig. Klausulen påvirker ikke det aftaleretlige grundprincip, idet man må antage, at aftalen vil blive ved med at være i kraft mellem parterne, såfremt de ikke kan blive enige om nye forhold.

I forhold til intertemporale principper skaber hverken den førstnævnte eller sidstnævnte klausul formodning for, at lovgivningsmagten materielt kan gribe ind i en allerede eksisterende ejeraftale uden, at loven bliver tillagt tilbagevirkende kraft.

En konsekvens af klausulen om majoritetskrav til ændringer må antages at være, at man ikke længe kan anfægte, at lovgivningsmagten ændrer aftalens grundlag, dersom aftaleparterne allerede må være indforstået med, at en anden medkontraherende part kan iværksætte en lignende ændring uden minoritetens godkendelse. Såfremt der foreligger en sådan klausul, kan lovgivningsmæssigt indgreb således som hovedregel foretages uden tilbagevirkende kraft, men en begrænset opsigelsesadgang kan dog stadig bevirke, at indgrebet anses for værende i strid med formodningen imod tilbagevirkende kraft.

6.3.3.2. Adgang til opsigelse

Såfremt en aftale ikke regulerer parternes opsigelsesadgang, tager man oftest udgangspunkt i de almindelige obligationsretlige principper.

Disse fordrer, at et vedvarende retsforhold kan opsiges med et sædvanligt og/eller passende varsel²²⁶.

Dette traditionelle udgangspunkt gør sig dog ikke gældende for ejeraftaler, idet det obligationsretlige udgangspunkt er baseret på en forudsætning om, at parternes indbyrdes retsforhold ophører som følge af opsigelsen²²⁷. I forhold til en ejeraftale sker dette kun, hvis det følger af aftalen, og ellers vil parterne fortsat være kapitalejere i samme selskab.

Endvidere vil det traditionelle udgangspunkt være særligt indgribende for både minoritetsdeltagere og majoritetsdeltagere. For minoritetsdeltagerne vil det være indgribende, hvis en ejeraftale som udgangspunkt kunne opsiges med passende varsel, idet ejeraftalen ofte er den eneste reelle sikring

---

²²⁶ *Gomard*: Obligationsret I, s. 16 og *Hans Henrik Edlund*: Udtræden eller regulering af langvarige erhvervskontrakter i ET 2006:4, s. 297 .

²²⁷ *Kruhl*: Ejeraftaler Bind 1, s. 355.

af minoritetens muligheder for at udøve indflydelse i selskabet. For majoritetsdeltageren kan en opsigelsesadgang være ødelæggende. For eksempel vil værdien af majoritetsdeltagerens kapitalbesiddelse i selskabet være påvirket af, om han kan tilbyde en potentiel køber, at denne kan overtage hele selskabet. Dette kan være sikret igennem en klausul om medsalgspligt, hvis værdi naturligvis afhænger af, om minoriteten kan bringe aftalen til ophør eller ej.

Er opsigelse ikke aftalereguleret i ejeraftalen, må man i første omgang anvende konkret fortolkning for at finde frem til, hvad der har været hensigten, men er det ikke muligt, vil svaret afhænge af udfyldning, hvor det formentlig må antages, at den udfyldende regel er, at en ejeraftale er uopsigelig.²²⁸

Den konkrete aftale er altafgørende når, det drejer sig om ejeraftaler, for en ejeraftale kan nemlig ligesom andre aftaler begrænse adgangen til ændringer eller fravælge uopsigelighed²²⁹.

Werlauff og Nørgaard skriver i sammenhæng med ovenstående, at: *”tiden vil arbejde mod en uopsigelighedsbestemmelse og bristende forudsætninger samt aftalelovens § 36 vil med årene forøge risikoen for, at tilbagetræden fra aftalen alligevel bliver mulig”*.²³⁰

Mads Bryde Andersen mener derimod, at ejeraftalens særlige karakter medfører, at den typisk vil være uopsigelig i kapitalejernes ejertid.²³¹

Werlauff og Schaumburg-Müller påpeger, at; *”..det er koncipistens opgave, at få parterne til at reflektere over konsekvenserne af de i aftalen indeholdte opsigelsesvilkår”*²³², men med denne udtalelse fornægter de ikke, at aftalen kan være uopsigelig.

Martin Chr. Kruhl's empiriske undersøgelse²³³ illustrerer, at der i praksis ofte aftales uopsigelighed. Faktisk indeholdt 75 % af de undersøgte ejeraftaler opsigelsesklausuler, og i 81 % af disse havde kapitalejerne bestemt, at ejeraftalen var uopsigelig. I de resterende 19 % var det endvidere aftalt, at en udnyttelse af opsigelsesadgangen samtidig ville udløse exitbestemmelser, altså bestemmelser, der fordrer, at den part der opsiges ejeraftalen også skal sælge sine andele af kapitalselskabet.

Den empiriske undersøgelse viser også, at 25 % af de undersøgte ejeraftaler ikke regulerede opsigelse.

---

²²⁸ Lego Andersen: Paradigma – Aktionæroverenskomster, s. 100.

²²⁹ Werlauff og Nørgaard: Vedtægter & Aktionæroverenskomster, s. 83.

²³⁰ Werlauff og Nørgaard: Vedtægter & Aktionæroverenskomster, s. 83.

²³¹ Bryde Andersen: Enkelte transaktioner, s. 66.

²³² Werlauff og Schaumburg-Müller: Vedtægter og ejeraftaler, s. 106.

²³³ Kruhl: Ejerftaler Bind 1, s. 356.

Resultaterne af Martin Chr. Kruhls empiriske undersøgelse kan eventuelt fortolkes på den måde, at man går ud fra, at kapitalejerne og deres rådgivere har været opmærksomme på det almindelige udgangspunkt og bevidst fravalgt klausuler om opsigelse²³⁴. Men det er mere nærliggende, at kapitalejerne og deres rådgivere ikke har været opmærksomme på ovenstående udgangspunkt, der medfører uopsigelighed af en ejeraftale, idet man må antage, at de ville have aftalereguleret spørgsmålet, såfremt de havde drøftet det, ligegyldigt om de ønskede en opsigelsesadgang eller ej²³⁵.

I de tilfælde, hvor opsigelse er reguleret i ejeraftalen, må parterne som udgangspunkt være bundet heraf. Spørgsmålet er imidlertid, hvor langt uopsigeligheden rækker i praksis.

Selv den mest gennemtænkte ejeraftale vil ikke kunne tage højde for enhver fremtidig udfordring, og over tid vil enhver aftale således komme til at afvige fra den (hypotetiske) aftale, som parterne må antages at ville have indgået, såfremt de havde haft kendskab til den fremtidige udvikling på aftaleindgåelsestidspunktet.

Forholdene kan udvikle sig sådan, at fastholdelse af en ejeraftale kan føre til åbenbart urimelige resultater. I sådanne tilfælde, er det mest nærliggende, at påberåbe sig forudsætningslæren eller aftalelovens § 36. I praksis er det dog vanskeligt at forestille sig situationer, som kan berettige, at man på baggrund af en byrdefuld klausul i ejeraftalen sætter sig ud over en aftalt uopsigelighed, med den virkning, at hele ejeraftalen desuagtet kan opsiges med et rimeligt varsel.

Det forhold at fremtiden udvikler sig anderledes, end man havde forventet på aftale tidspunktet indebærer således ikke, at man har et retskrav på en ændring. Det klare udgangspunkt er derfor stadig, at aftaler er bindende, også selvom de senere viser sig ikke at være fordelagtige for en eller flere af parterne²³⁶.

Som det fremgår ovenfor, viste Martin Chr. Kruhls empiriske undersøgelser²³⁷ tillige at 19 % af de ejeraftaler, der havde reguleret opsigelsesadgangen, havde kombineret denne med en exitregulering, det vil sige, en mulighed for at enten den opsigende eller den opsagte part kan sælge sine kapitalandele.

En sådan kombination af en opsigelsesadgang og en exitregulering, kan ofte være en god reguleringsmetode i små og mellemstore selskaber.

---

²³⁴ *Kruhl*: Ejeraftaler Bind 2, s. 356.

²³⁵ *Kruhl*: Ejeraftaler Bind 2, s. 357.

²³⁶ *Hans Henrik Edlund*: Udtræden eller regulering af langvarige erhvervskontrakter i ET.2006.296

²³⁷ *Kruhl*: Ejeraftaler Bind 2, s. 356.

Werlauff og Nørgaard, som ellers har udtrykt skepsis over for uopsigelighed i ejerftaler, tilkendegiver også, at det kan være gyldigt aftalt at den part, der opsiges ejerftalen over for den eller de andre parter, i denne forbindelse skal tilbyde sine kapitalandele eller anparter til de andre kapitalejere.²³⁸

En sådan kombination af opsigelse og exitregulering må kunne sidestilles med uopsigelighed, idet den opsigende kapitalejer ikke kan fortsætte sit ejerskab, såfremt denne ønsker at opsiges ejerftalen, og den opsigende part "tvinges" således til at vælge imellem at deltage i ejerftalen eller slet ikke at deltage i selskabet.

I intertemporal ret tillægges det først og fremmest væsentlig betydning, at en aftale er uopsigelig, men såfremt aftalen kan opsiges, får det dog lige så stor betydning, om de medkontraherende parter fortsat er bundet af aftalen på uændrede vilkår.

I forhold til ejerftaler kan dette ikke besvares generelt, men må bero på en vurdering af den enkelte ejerftale, da det blandt andet afhænger af selskabets karakter og ejerftalens indhold.

I de tilfælde, hvor en ejerftale er udformet med henblik på at regulere parternes stemmeforhold, vil det ikke desto mindre oftest være muligt for de opsagte parter at opretholde ejerftalen og dens formål, idet de sikres samme stemmeforhold, når de overtager den opsigende parts kapitalandele på grund af en exitregulering.

Claus Rohde påpeger i sin beskrivelse af opsigelsesadgangen i lejerftaler²³⁹, at i det omfang, kontrakten kan fortsætte uafhængigt af medkontrahenten (her den opsigende kapitalejer), er der stiftet en rettighed, og lovændringer må således respektere en sådan ret, hvis ikke loven kan tillægges tilbagevirkende kraft.

Det afgørende er, at ejerftaler som det klare udgangspunkt er uopsigelige (reguleret eller ureguleret), og i de enkelte tilfælde hvor der er aftalt en opsigelsesadgang, er denne kombineret med en exitregulering, som medfører, at en part ikke kan opsiges ejerftalen uden at træde ud af kapital-selskabet samtidig.

Konklusionen er derfor, at kapitalejerne meget sjældent kan frigøre sig fra en ejerftale (medmindre der efterfølgende opnås fuldstændig enighed om dens bortfald²⁴⁰).

Den rettighed der følger af ejerftalen, har for den ikke opsigende part ofte tilknytning til tidspunktet for aftalens indgåelse, og strækker sig frem til begrænsningens udløb, hvilket i teorien kan være

---

²³⁸ *Werlauff og Nørgaard: Vedtægter & Aktionæroverenskomster*, s. 83.

²³⁹ *Rohde: Intertemporal Kontraktsret*, s. 104.

²⁴⁰ *Werlauff og Nørgaard: Vedtægter & Aktionæroverenskomster*, s. 83.

for evigt. Såfremt SL § 82 skal gribe ind i denne del af kontraktsforholdet, må bestemmelsen således tillægges tilbagevirkende kraft.

7. Nærmere om tilknytningsmomentet.

I mange tilfælde giver fastlæggelsen af tilknytningsmomentet ikke anledning til nærmere undersøgelse, idet alle sagens alle relevante fakta utvivlsomt kan placeres enten før eller efter lovens ikrafttræden²⁴¹. For eksempel hvor lovens anvendelsesområde er afgrænset sådan, at loven alene gælder for kontrakter indgået efter lovens ikrafttræden.

Foreskriver loven derimod, at den også finder anvendelse på eksisterende retsforhold, må der ske en fastlæggelse af tilknytningsmomentet, idet dette ikke nødvendigvis er kontraktens indgåelse²⁴².

7.1. Indgåelse af aftalen

Når en ejaftale gyldigt er indgået, følger parternes rettigheder og forpligtelser af kontrakten.

Retsvirkningerne af kontrakten indtræder derfor ved aftalens indgåelse, og tilknytningsmomentet for fastlæggelse af kontraktens indhold må være indgåelsestidspunktet.

Konsekvensen heraf er at nye regler, der ændrer indholdet af en eksisterende kontrakt, det vil sige ændrer parternes rettigheder og forpligtelser, i reglen kun vil finde anvendelse på eksisterende kontrakter, hvis loven tillægges tilbagevirkende kraft.²⁴³

Spørgsmålet er herefter, hvordan kontraktens nærmere indhold afgrænses. Det afgørende vil være om indgåelse af kontrakten udløser retsvirkninger eller ej – altså om kontrakten tillægger parterne rettigheder og forpligtelser. Ifølge Claus Rohde er det derimod uden betydning, om rettigheden beror på aftaleklausuler eller lovregulering, idet parterne må antages at have indgået aftalen på baggrund af gældende retstilstand.²⁴⁴

Det særlige ved den i specialet omtalte problematik er, at SL § 82 ikke griber direkte ind i retsforholdet mellem aftaleparterne. Deres aftale inter partes anerkendes stadig, og parterne er stadig aftaleretligt forpligtet til at overholde aftalen²⁴⁵. Parternes aftale kan dog ikke længere binde selskabet

²⁴¹ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 121.

²⁴² Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 122.

²⁴³ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 134.

²⁴⁴ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 138.

²⁴⁵ Bet. 1498/2008, s. 280.

eller få betydning for selskabets beslutningsorganer, og dette kan i sig selv have været et væsentligt moment for aftaleindgåelsen.

Der er således tale om et indgreb i vilkårene for indgåelsen af en ejeraftale, der tidligere kunne få selskabsretlig virkning.

I afsnit 3 hvor retstilstanden for indførelsen af § 82 gennemgås og diskuteres, ses det, at man tidligere har været af den opfattelse, at en ejeraftale kunne få virkning for selskabet, såfremt aftalen var indgået på bestemte vilkår.

Det var blandt andet en betingelse, at aftalen var klar og tydeligt i sin hensigt, at den var alle berørte kapitalejere bekendt, samt indgået i et lukket selskab med en begrænset ejerkreds²⁴⁶.

Der var en stærk formodning for, at en stemmeaftale imellem eksempelvis de to eneste kapitalejere i et selskab ville få betydning for gyldigheden af en beslutning truffet på generalforsamlingen²⁴⁷.

SL § 82 udelukker nu, at man kan udforme ejeraftalen så utvetydigt, at den kan få virkning for selskabet, og bestemmelsen udgør på den måde et indgreb i vilkårene for indgåelse af ejeraftalen.

Selvom en eventuel tvist om ejeraftalens retsvirkninger først opstår efter lovens ikrafttrædelse, vil tvisten efter indførelsen af SL § 82 blive afgjort på baggrund af andre vilkår end forudsat af parterne ved indgåelse af ejeraftalen.

Det er netop disse vilkår, der er genstand for det relevante tilknytningsmoment. Dette forstærkes endvidere af, at moderniseringsudvalget, som tidligere nævnt, opfordrer parterne i de eksisterende ejeraftaler til at "genforhandle" aftalen – nu på andre vilkår end tidligere²⁴⁸. Der stilles således efter indførelsen af SL § 82 krav til aftalens indhold, som ikke var gældende på aftaletidspunktet.

Når der indføres ændrede materielle regler, der har eller kan have betydning for den materielle retsstilling synes det mest fremtrædende moment i hændelsesforløbet at være indgåelse af aftalen²⁴⁹.

Det er netop på dette tidspunkt, at aftaleparterne har mulighed for, at bedømme deres retsstilling, hvorimod lovgivningsmagtens senere ændringer ligger uden for parternes kontrol. Det har sådan set været umuligt for parterne i en eksisterende ejeraftale at forudberegne denne ændring i retsgrundlaget, og det krænker deres retssikkerhed, at de nu bør ændre deres aftale, såfremt den skal have den retsvirkning, som de har efterstræbt med aftalen.

---

²⁴⁶ *Werlauff*: U.2008B.207 og U.2009B.119.

²⁴⁷ Se blandt andet: U 1923.636SH og U 1996.1550H.

²⁴⁸ Bet. 1498/2008, s. 282 ff.

²⁴⁹ *Rohde*: Intertemporal kontraktsret, s. 55.

7.2. Misligholdelse af aftalen

Som nævnt ovenfor kan en ejerftale nu alene forfølges civilretligt. Kapitalejerne kan ikke hævde, at dirigenten på en generalforsamling skal tage hensyn til den foreliggende ejerftale.

Lovgivningsmagten griber på denne måde ind i parternes mulighed for at hævde aftalen overfor hinanden.

Hvis en part på generalforsamlingen stemmer anderledes, end der er aftalt i ejerftalen, foreligger der misligholdelse fra denne parts side, men der opstår også et spørgsmål om, hvorvidt dirigenten skal påse misligholdelsen eller ej²⁵⁰.

Retsvirkningen af en misligholdelse, det vil sige den ikke-misligholdende parts beføjelser, indtræder først ved misligholdelsen og knytter sig til misligholdelsestidspunktet.

Det er klart, at man ikke ved lovændring kan afskære misligholdelsesbeføjelser fuldt ud. I så fald vil der reelt ske en ændring af kontrakten derved, at den ikke-misligholdende part mister sin mulighed for, at håndhæve sine kontraktmæssige erhvervede rettigheder, og hvis spørgsmålet om misligholdelse er reguleret konkret i en kontrakt, vil et indgreb i et sådant aftalevilkår kræve holdepunkter for tilbagevirkende kraft²⁵¹.

I forhold til kapitalejernes misligholdelsesbeføjelser i forbindelse med en anden parts misligholdelse af en ejerftale må man skelne mellem erstatning og naturalopfyldelse. En kapital ejer kan stadig kræve erstatning hos de civile domstole eller ved voldgift, hvor dette er aftalt, og § 82 ændrer ikke retsstillingen i forhold til erstatning.

Ser man derimod på naturalopfyldelse, begrænses kapitalejernes muligheder i høj grad. Moderniseringsudvalget betænkning²⁵² lægger nemlig til grund, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen forud for en registrering ikke skal foretage en prøvelse af, hvorvidt den anmeldte beslutning er i overensstemmelse med en ejerftale, men alene påse, om den er i overensstemmelse med lovgivningen og selskabets vedtægter. Det fremgår tydeligt, at: ” *Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, uanset at det efterfølgende måtte vise sig, at beslutningen ikke var i overensstemmelse med en ejerftale [skal foretage en registrering]* ”²⁵³.

Ifølge moderniseringsudvalget kan Erhvervs- og Selskabsstyrelsen i modsætning til domstolene ikke foretage en tilstrækkelig bevismæssig bedømmelse til at afgøre, hvilke konsekvenser ejerftalen har for den truffe beslutning. Hvis Erhvervs- og Selskabsstyrelsen modtager en konkret anmeldelse, og styrelsen inden registrering modtager en indsigelse om, at den truffe beslutning strider

²⁵⁰ Jensen: Den nye selskabslov, s. 199.

²⁵¹ Rohde: Intertemporal kontraktsret, s. 141.

²⁵² Bet. 1498/2008.

²⁵³ Bet 1498/2008, s. 283.

mod en indgået ejerftale, er det således udvalgets opfattelse, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skal registrere den modtagne anmeldelse og overlade det civile retlige opgør til domstolene.

Hvis to kapitalejere eksempelvis har aftalt, at de vil stemme imod udbytteudlodning på en generalforsamling, og den ene kapitalejer desuagtet stemmer for udbytteudlodningen, har den anden kapitalejer ikke efter indførelsen af § 82 mulighed for at blokere denne beslutning med henvisning til en indgået ejerftale²⁵⁴.

Beslutningen er herefter selskabsretlig gyldig, og kan blive registreret hos Erhvervs- og selskabsstyrelsen på trods af, at den strider imod indholdet af den indgåede ejerftale. Herefter vil den ikke-misligholdende parts eneste mulighed i praksis være, at søge erstatning for et eventuelt tab, idet det civile retlige opgør hos en domstol ikke ifølge SL § 82 bør medføre, at selskabets gyldige beslutning bliver kendt ugyldig alene på grund af en ejerftale. Dette ville netop være i strid med indholdet i SL § 82, der siger, at en ejerftale ikke er bindende for de beslutninger, der træffes på generalforsamlingen.

Såfremt ovenstående eksempel opstår på nuværende tidspunkt, vil SL § 82 finde anvendelse på den tvist, der formentlig vil fremkomme hvis ejerftalen ikke overholdes. Her vil det materielle indhold i SL § 82 (som beskrevet ovenfor) bevirke, at den eller de ikke-misligholdende part(er) ikke på nogen måde kan få håndhævet ejerftalen på en sådan måde, at den beslutning, der blev taget i strid med ejerftalen alligevel ikke får selskabsretlig virkning. Fordi den selskabsretlige beslutning således fastlåses på grund af indholdet i § 82, er indgrebet i parternes berettigede forventninger i denne situation af en så intensiv karakter, at SL § 82 her må anses at skulle have haft tilstrækkelig hjemmel for, at loven kan tillægges tilbagevirkende kraft.

8. Konklusion

Med indførelsen af SL § 82 er det definitivt slået fast, at ejerftaler ikke kan have virkning for selskabet og de beslutninger, der træffes på generalforsamlingen.

Specialets omdrejningspunkt har været de intertemporale problemer, herunder spørgsmålet om hvorvidt bestemmelsen tillægges tilbagevirkende kraft, såfremt den finder anvendelse på de eksisterende ejerftaler.

---

²⁵⁴ *Lars Bunch & Ida Rosenberg*: Selskabsloven med kommentarer, 1. udg. 2010, s. 263.

Ved tilblivelsen af en ny lov vil der sædvanligvis opstå en konflikt mellem ny og gammel lov, men denne vil ofte blive løst af overgangsregler.

I betænkning nr. 1498/2008 om modernisering af selskabsretten tilkendegiver moderniseringsudvalget, at § 82 er en kodificering af den gældende retstilstand, og derfor antog det ikke, at der ved loven ikrafttræden var behov for at påse spørgsmålet om tilbagevirkende kraft eller indføre overgangsregler.

SL § 82 er imidlertid en ændring af retstilstanden. Der findes både retspraksis og litteratur, der forinden SL § 82, har anerkendt ejeraftalers selskabsretlige virkning. Her tænkes navnlig på U 1923.636SH, U 1991.133H og U 1996.1550H, samt Werlauffs og Nørgaards tre betingelser for at en ejeraftale kunne få virkning over for selskabet.

Tidligere var det således af afgørende betydning for en ejeraftales selskabsretlige virkning, *om* ejeraftalen omfattede - eller var samtlige kapitalejere bekendt, herunder *om* der var et hensyn at tage til øvrige aktionærer, *om* aftalen var entydig med hensyn til parternes forpligtelser og *om* aftalen var så klar, at dirigenten på generalforsamlingen kunne fastslå, om en aftalepart stemmeafgivning var i strid med ejeraftalen.

Efter afklaringen af at SL er en ændring af retstilstanden følger spørgsmålet om, hvorvidt loven kan finde anvendelse på de eksisterende ejeraftaler, uden at forbyrde sig imod formodningen mod tilbagevirkende kraft.

En forudsætning for at formodningen imod tilbagevirkende kraft får effekt er, at der forinden bestod en beskyttelsesværdig rettighed.

I forbindelse her med er det særdeles væsentligt, at ejeraftalers indhold er baseret på subjektive rettigheder, der oftest er fastlagt for hele ejeraftalens løbetid.

Ved empiriske undersøgelser er det påvist, at op til 75 % af de danske ejeraftaler indeholder en opsigelsesklausul, der fordrer, at en kapitalejer enten ikke kan opsige ejeraftalen eller alene opsige ejeraftalen i forbindelse med salg af sine kapitalandele. I litteraturen er det endvidere anerkendt, at de obligationsretlige principper, som bestemmer, at et vedvarende retsforhold kan opsiges med et passende varsel, ikke gør sig gældende i forhold til ejeraftaler, hvor den udfyldende regel derimod er uopsigelighed.

Det fremgår af de almindelige intertemporale retsprincipper, at et vedvarende retsforhold, der ikke kan opsiges af parterne nyder særlig beskyttelse imod materielle indgreb fra lovgivningsmagten.

Dette skyldes at parterne må have berettigede forventninger til opfyldelse af en aftale, der ikke kan ændres eller opsiges i retsforholdets løbetid.

På trods af, at en eventuel tvist om ejeraftalers selskabsretlige virkning først vil opstå efter indførelsen af SL § 82, vil afgørelsen af en tvist bero på andre vilkår, end forudsat af aftalparterne ved indgåelse af ejeraftalen. Parterne har ikke længere samme misligholdelsesbeføjelser som tidligere. Hvis to kapitalejere eksempelvis har aftalt, at de vil stemme imod udbytteudlodning på en generalforsamling, og den ene kapitalejer desuagtet stemmer for udbytteudlodningen, er den ikke-misligholdende part nu henvist til de civile domstole, der ikke, efter indførelsen af SL § 82, kan erklære beslutningen selskabsretlig ugyldig, men alene kan påse spørgsmålet om erstatning på grund af aftaleretlig misligholdelse. Beslutningen truffet på generalforsamlingen vil som følge deraf forblive selskabsretlig gyldig.

Parterne i de eksisterende ejeraftaler har formentlig indgået aftalen i den tro, at misligholdelse ville få virkning for en beslutning truffet på generalforsamlingen. Når dette ændres med SL § 82, ændres vilkårene for aftaleindgåelsen også, og SL § 82 får dermed virkning for et forhold, der reelt er afsluttet før bestemmelsens ikrafttræden.

Resultatet af ovenstående gennemgang er klart. De ældre principper for en ejeraftales selskabsretlige virkning bør stadig være afgørende, når der i dag skal tages stilling til ejeraftalers virkning. Dette beror på den almindelige intertemporale regel om, at retsvirkningen af en begivenhed bedømmes efter den retstilstand, der gjaldt da aftalen blev indgået, særligt når parterne må antages at have indrettet sig i tillid hertil.

Af retssikkerhedsmæssige grunde ville en sondring mellem ejeraftaler indgået før og efter selskabslovens ikrafttræden således have været hensigtsmæssig. Man ville dermed have overladt det til domstolene at fastlægge retstilstanden frem til selskabslovens ikrafttræden, og som følge deraf ville man have undgået, at man med den nye bestemmelse reelt lovgiver med tilbagevirkende kraft i forhold til de eksisterende ejeraftaler.

Hvis SL 82 dog skal anerkendes en vis berettigelse, er det i forhold til de børsnoterede selskaber, idet disse er opbygget med en spredt ejerkreds.

En overvældende del af de danske kapitalselskaber er dog karakteriseret ved at være små eller mellemstore virksomheder med en begrænset ejerkreds. Er der en ejerftale involveret i disse selskaber vil den stort set altid omfatte samtlige kapitalejere, og synes derfor problematisk, at en ejerftale ikke længer kan få den virkning, som kapitalejerne indbyrdes kan blive enige om.

Det mest optimale ville formentlig have været, at man i SL § 82 havde valgt at skelne mellem, om aftalen vil være indgået af samtlige kapitalejere i et selskab med begrænset ejerkreds eller kun af et fåtal i et børsnoteret selskab med en spredt ejerkreds.

Begrundelsen for at indsætte bestemmelsen i loven var, at den skulle præcisere den hidtidige retstilstand, men man kan imidlertid hævde, at SL § 82 i stedet har skabt nye problemstillinger.

Udover ovenstående berører specialet også spørgsmålet om, dirigentens afgrænsning af stemmefuldmagter over for stemmeaftaler, samt spørgsmålet om hvorvidt dirigenten må tage hensyn til en ejerftale ved fortolkning af en vedtægtsbestemmelse.

I forhold til afgrænsningen af en stemmefuldmagt, bliver dirigenten i tvivlstilfælde nødt til at foretage en konkret vurdering af stemmeoverførelsens karakter. Såfremt fuldmagten er udtryk for en ejerftale må dirigenten efter SL § 82 se bort fra, hvorvidt fuldmægtigen udøver fuldmagten(ejerftalen) i overensstemmelse med fuldmagtgivernes(aftaleparternes)instrukser.

I forhold til fortolkning gør SL § 82 det klart, at dirigenten ikke må lade en ejerftale påvirke stemmeafgivningen på generalforsamlingen. Men ved fortolkning af vedtægterne, hvor dirigenten skal påse alle fortolkningsmomenter, syntes der ikke at være nogen grund til, at han skal se bort fra ejerftalen, navnlig ikke hvis ejerftalen er indgået sideløbende med vedtægterne, og ejerftalen i øvrigt opfylder de ovennævnte betingelser.

9. Litteraturliste

Andersen, Eigil Lego:

- Mere om aktionæroverenskomstens retsvirkning for generalforsamling og bestyrelse UfR2008B.425
- Aktionæroverenskomster, U.2004B.167/2 – Paradigma, forlaget Thomson, 2000.

Andersen, Mads Bryde:

- Enkelte transaktioner, 2004,
- Grundlæggende aftaleret, Gads forlag, 2. udgave, 2002

Andersen, Paul Krüger:

- Aktie- og anpartsselskabsret, Jurist- og økonomforbundets forlag, 10. udgave, 2008

Andersen, Poul:

- Dansk statsforfatningsret, Gyldendal, 1. udgave 1954

Blume, Peter

- Juridisk metodelære: En indføring i rettens og juraens verden. 4. udgave, 2007

Borum, O. A:

- Hvem tilkommer stemmeretten på en aktie? Juristen 1962.255ff

- Lovkonflikter. G.E.C Gads Forlag, 3 udgave 1948

Bunch, Lars, Rosenberg, Ida og Sneholt, Lone:

- A/S-loven med kommentarer, Forlaget Thomson, 7. udgave, 2007

- Selskabsloven med kommentarer, Forlaget Thomson, 1. udgave, 2010

Christensen, Jan Schans:

- Forslag til ny lov om aktieselskaber og anpartsselskaber (kapitalselskaber) – et overblik over Betænkning 1498/2008 om Modernisering af selskabsretten, Revision & Regnskabsvæsen, RR.2009.01.0022

- Kapitalselskaber – Aktie- og anpartsselskabsret, Forlaget Thomson, 3. udgave, 2009.

Edlund, Hans Henrik:

- Udtræden eller regulering af langvarige erhvervskontrakter i Erhvervsjuridisk tidsskrift 2006.296.

Eyben, W.E. von:

- Registrering af retskildeafgørelser, U.1994B.365

Eyben, Bo von:

- Juridisk ordbog, Forlaget Thomson, 12. udgave 2004

Frydenberg, Thomas:

- Selskabsreformen, Juristen nr. 9, 2010

Germer, Peter:

- Statsforfatningsret I, 1. udgave, 1995.

Gomard, Bernhard:

- Aktieselskaber og anpartsselskaber, Jurist- og økonomforbundets forlag, 5. udgave, 2006

- Aktieselskaber og anpartsselskaber, Jurist- og økonomforbundets forlag, 3. udgave, 1996

- Aktieselskaber og anpartsselskaber, Jurist- og økonomforbundets forlag, 1. udgave, 1986

- Aktieselskabsret, Juristforbundets forlag, 1966

- Obligationsret I, Jurist- og økonomforbundets forlag, 1998

- Shareholders' Agreements in Scandinavian Studies of Law, 1972.97ff

- Stemmeretsaftaler i aktieselskaber, Juristen 1969.349ff

Hansen, Johannes Egholm & Lundgreen, Christian:

- Køb og salg af virksomheder, Nyt juridisk forlag, 4 udg. 2009

Hansen, Søren Friis:

- Mere om ejerftaler (vedrørende skævdeling af udbytte efter den nye selskabslov), i RR.6.2010.36.

Hansen, Jesper Lau:

- Værdipapirhandleloven med kommentarer, Bind 1 og 2, Jurist – og økonomforbundets forlag, 6. udgave 2010.

Hulgaard, Linda:

- Lærebog om indkomstskat, 9 udgave.

Jensen, Martin Christian:

- Ejerftaler, Den nye selskabslov, Jurist- og økonomforbundets forlag, 2009, Mette Neville og Karsten Engsig Sørensen, red.

- Om uoverensstemmelse mellem aktionær- og anpartshaveroverenskomster og vedtægter, NTS2007:3 s. 106-124

Jensen, Trine Bonde:

- Ejeraftaler og skat – efter selskabsreformen, RR.12.2009.44.

Johannesen, Jakob Hans:

- Forkøbs – og køberettigheders tinglige beskyttelse, U. 2010B.245

Kruhl, Martin Christian:

- Ejeraftaler. PhD, Bind 1 og Bind 2. 2010

Lundgren, Christian og Madsen, Jacob Høeg:

- M&A tendenser i 2010, herunder i lyset af selskabsloven. Erhvervsjuridisk tidsskrift nr. 3, 2010.

Pontoppidan, Niels:

- Søgsmålsret for et aktieselskab ved dets bestyrelse mod en gruppe aktionærer, U.1991.B.255

Posner, Bernhard J.

- Aktionæroverenskomster, Foreningen af yngre revisorer – Faglige artikler, nr. 13, 1974 s. 5ff

Rahbek, Christina

- Ejeraftaler – selskabsretligt og aftaleretligt i lyset af § 82. Afhandling nr. 15. Udgivet Aarhus Universitet, 2010.

Rasmussen, Jens Christian Hesse:

- Aktionær- og anpartshaveroverenskomster – hvad nu? i INSPI – Tidsskrift for revision, økonomi og ledelse, 39. årgang, nr. 7/8, 2009, s. 56-63

Rohde, Claus:

- Intertemporal kontraktsret – belyst ved eksempler fra lejeretten, Thomson, 1 udg. 2009

Ross, Alf:

- Dansk statsforfatningsret 1, 3 gennemarbejdede udgave ved Ole Espersen. Kbh 1983.

Schaumburg-Müller, Peer og Werlauff, Erik:

- Selskabsloven (lov om aktie- og anpartsselskaber) med kommentarer, Jurist- og økonomforbundets forlag, 2010

- Vedtægter og Ejeraftaler, Jurist og økonomforbundets forlag, 3. udgave. 2010

Skatteministeriet:

- Lovgivning med tilbagevirkende kraft, <http://www.skm.dk/publikationer/skat/1560/1561/?mode>

Strobel, I A:

- Fortolkning med og mod lovmotiverne, SPO.1995.110.

Sørensen, Max:

- Statsforfatningsret, Juristforbundets forlag 2. udgave v/ Peter Germer 1973

Ulfbeck, Vibe:

- Kontraktens relativitet – Det direkte ansvar i formueretten, Thomson/GADJURA, 2000

Werlauff, Erik:

- Ejeraftalens håndhævelse – da ejeraftalen ikke binder selskabet, U2010B.130

- Selskabsreform og selskabsrådgivning, Thomson Reuters, 2009

- Ejeraftalens selskabsretlige virkning, UfR2009B.119

- Aktionæroverenskomstens retsvirkning for generalforsamling og bestyrelse, UfR2008B.207

- Selskabsret, Forlaget Thomson, 7. udgave, 2008

- Selskabsmasken, Gad forlag, 1. udg. Kbh 1991.

- Generalforsamling og beslutning, 1983

Werlauff, Erik og Nørgaard, Jørgen:

- Vedtægter og aktionæroverenskomster, Jurist- og økonomforbundets forlag, 2. udgave, 1995

Zahle, Henrik:

- Dansk forfatningsret I, Christian Ejlers' Forlag, 3. udgave, Kbh 2003

- Selskabskontrol, Juristen nr. 6, 2004.

Love, forarbejder og efterarbejder:

- LFV 2009-05-29 nr. 170
- Betænkning 362/194 om revision af aktieselskabslovgivningen.
- Betænkning 1498/2008 om modernisering af selskabsretten
- LFB 2009 -05 -15 nr. 170 afgivet af Erhvervsudvalget den 15. maj 2009.

Høringsnotat - Vedrørende udkast til forslag til lov om aktie- og anpartsselskaber (L170) fra økonomi- og erhvervsministeren, 25. marts 2009, bilag 1 til L170

<http://www.ft.dk/samling/20081/Lovforslag/L170/bilag/1/661480/index.htm>

”Vejledning om ejerftaler” Udgivet af Erhvervs og selskabsstyrelsen, juli 2010.

Domme og kendelser

- UfR1923.636SH
  - Østre Landsrets utrykte dom fra september 1957.
  - UfR1991.133H
  - UfR1996.1550H
- Erhvervsankenævnets kendelse fra 7. september 2004
<http://www.erhvervsankenaevnet.dk/sw6405.asp>